

Aalborg Universitet
Socialrådgiverstudiet
Forår 2009

Kulturforskel i socialt arbejde

Sagsbehandling for etniske minoritetsgrupper

Studerende:
Karolina Heidarsdottir Jensen

Vejleder:
Frank Nielsen

Denne opgave er udarbejdet af studerende på socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet, som led i et uddannelsesforløb. Den foreligger urettet og ukommenteret fra socialrådgiveruddannelsens side og er således et udtryk for forfatterens egne synspunkter.

Antal sider: 50

Dansk titel: *Kulturforskel i socialt arbejde: Sagsbehandling for etniske minoritetsgrupper*

English title: *Culture Difference in Social Work: Case Work of Ethnical Minority Groups*

Indholdsfortegnelse

English abstract	4
1. Indledning	5
1.1. Arbejdsfelt	5
1.2. Problemformulering	9
1.3. Projektets opbygning	10
2. Videnskab og metode	12
2.1. Videnskabelig tilgang	12
2.2. Kvalitative metoder	13
2.3. Dataindsamling	14
2.4. Indeksering og analyse	15
2.5. Pålidelighed og validering	16
2.6. Retningslinjer og spørgsmål til interviews	17
2.7. Etik i undersøgelsen	18
2.7.1. <i>Mit eget standpunkt</i>	18
2.8. Deltagere	19
2.8.1. <i>Beskrivelse af deltagerne</i>	19
2.9. Sammenfatning	20
3. Teori	21
3.1. Vesteuropæisk multikultur	21
3.1.1. <i>Kultur og kulturforståelse</i>	22
3.1.2. <i>Transnationalisme</i>	23
3.2. Køn og globalisering	24
3.3. Religionens betydning	26
3.3.1. <i>Eksempel på religionens rolle</i>	26
3.4. Sammenfatning	29
4. Analyse	31
4.1. Transnationale forbindelser	31
4.2. Modarbejdelse af marginalisering	32
4.3. Den politiske værdidebat	33
4.4. Religionens betydning	34
4.4.1. <i>Racisme</i>	36
4.5. Ligestillingsperspektiv	36
4.6. Særlige rammer: Nødvendighed eller diskrimination	38
4.6.1. <i>Særlige krav til sagsbehandlere indenfor området</i>	39
4.7. Sammenfatning	41

5. Konklusion	42
6. Perspektivering	45
6.1. Resultaternes betydning	45
6.2. Fravalg af problemområder og metoder	46
6.3. Teori i praksis	46
6.4. Forsættelse af projektet	47
Litteraturliste	48
Bilag 1	50

English abstract

In this project, I aim to understand what a cultural difference means in social work in the relations between the client and the social worker. My focus is on finding out whether social workers need to take special considerations when they work with ethnical minority groups, and whether special frames need to be created. The problem is very relevant today, because of all the changes that have occurred in the world scenario, due to globalization, immigration and mobility. So far, it has been a large focus on ethnical minority groups in the Danish society, and the society has not always been ready to give these groups a fair treatment, because people have a tendency to be insecure towards them.

By using qualitative research methods, I interviewed two social workers with an extensive experience in this area. My theoretical focus was mainly on the multicultural perspective, cultural understanding, transnationalization, gender equality and the religious role. The results were that it is necessary to take special considerations in social work when working with ethnical minority groups. Often the culture difference is very extensive, and that creates problems that can be hard to tackle if the social workers do not have the relevant cultural understanding. Many people who move to Denmark have problems understanding how the Danish society functions, and get lost in the social system. Therefore, it is vital to educate social workers so they are able to understand the problem and are capable to work with ethnical minority groups. Otherwise, ethnical minority groups can risk to be marginalized within the society.

Already now, some special frames regarding ethnical minority groups exist in the system, but in my opinion the existing integration policies are not focusing enough on making good results in integrating these groups. If social workers are suppose to support a good integration, it is crucial to create better work frames. The social workers are placed in the front of the Danish social system, and that is why they have the best possibility to help these groups in learning how the Danish society works. My conclusion is that special frames should exist for the ones who need special consideration, and the social workers role is crucial in making a good integration.

1. Indledning

I gennem de seneste år har integrationsområdet været meget omdiskuteret i dansk politik. Sådan er det ikke kun i Danmark, men de fleste steder i verden. Verden har ændret sig meget det seneste århundrede, på grund af den globalisering vi har oplevet. Vi hører tit, at verden er blevet mindre på grund af bedre kommunikation, bedre teknologi og andre faktorer. Den udvikling er en del af globalisering og kan være både positiv og negativ.¹ Voksende multi-nationalisme har mange konsekvenser, og nogle gange virker det som om de kan være svære at acceptere. De kalder på samspil mellem lokale og globale processer, verdensmarkedet og kulturelle identiteter, konsumtion og kulturelle strategier.² I slutningen af sidste århundrede blev verden mere globaliseret og det har resulteret i en international mobilisering af mennesker. Det betyder mere mobilitet af arbejdsindvandrere, indvandrere, asylsøgere og turister over hele verden.³ Vi oplever øget mobilisering af mennesker alle steder i verden, og det har betydet at folk er mindre bange for at søge nye udfordringer for at forandre deres liv. Nogle gange er man faktisk tvunget til at foretage sig disse forandringer.

I dette kapitel introducerer jeg arbejdsfeltet og problemformuleringen. Jeg vil også fortælle om de overvejelser jeg har haft i forbindelse med problemformuleringen, og hvad målsætningen med projektet er. Sidst i kapitlet findes der en oversigt over kommende kapitler.

1.1. Arbejdsfelt

Omkring 1980 blev det mere almindeligt at snakke om at Europa var blevet multikultural. På en måde er det sandt, men som Jørgen Nielsen har peget på i sin bog *Muslims in Western Europe*, så har Europa været multikulturel i lang tid. Europisk kultur er en kulturblanding, som er præget af græsk, romersk, mellemøstlig og germansk kulturer.⁴ Derfor kan man roligt sige at multikultur ikke er et nyt koncept, men jeg tror

---

¹ Skaptadottir. 1997:279

² Friedman. 2006:234

³ Skaptadottir. 2004a:133

⁴ Nielsen. 2004:153

det blev meget mere brugt i forbindelse med globaliseringen. Flere og flere mennesker med en anden etnisk baggrund er flyttet til Europa de seneste år. Det er ofte et resultat af en kolonial arv, og deres liv og livstil er påvirket af deres oprindelse.⁵ I disse situationer er det sandsynligt at deres kultur kommer til at have en indflydelse på den Europæiske population. Når jeg henviser til etniske minoritetsgrupper så henviser jeg til en stor gruppe der består både af flygtninge og indvandrere med forskellig baggrund. Jeg er vidende om, at denne gruppe består af meget forskellige mennesker. Ligesom Per Revstedt, så synes jeg at det er altid vigtigt i sagsbehandling at møde borgeren hvor borgeren er.⁶ Jeg er enig med Marianne Skytte når hun beskriver problematikken ved brug af konceptet *etnisk minoritet* i hendes bog *Etniske minoritetsfamilier*. Der siger hun at konceptet lægger op til en forkert essentialistisk kulturforståelse. Det er begrundet i at forskellige kulturer kan ikke afgrænses i et lukket univers, og kan bestå af forskellige værdier og traditioner.⁷ Derfor kan det være farligt at generalisere ud fra målgruppen.

Med mere globalisering og mobilitet i verden har der været mere fokus på *kultur* konceptet. Det er fordi vores kultur er en stor del af hvem vi er. Kultur er ikke et stabilt koncept, og det forandrer sig hele tiden. Kultur kan forene folk og kultur kan også medvirke til konflikter. Jeg tror at det ligger i menneskets natur at være bange for det ukendte, og at en anderledes kultur kan virke skræmmende for mange. Derfor er det vigtigt for medier, politikere og andre at være forsigtige, når de snakker om kultur og folk med anden etnisk baggrund. Det bliver også vigtigt at undersøge, om det kræver en særlig indsats. På grund af globaliseringens store kompleksitet, er det svært at lokalisere kultur på den samme måde som før. Flere familier er blevet transnationaliseret, og vi oplever flere forskellige kulturer. Kultur er mere relevant i det moderne samfund end før, og kultur har mere betydning nu.⁸ Kultur har altid været tæt forbundet med religion, og det har altid været et meget skrøbeligt emne. Vesteuropæisk identitet er i dag meget skrøbeligt i forhold til andre religioner end Kristendom, men mere mobilitet har også resulteret i øget diversitet af mennesker med en anden religiøs baggrund.⁹ Min opfattelse er, at Vesteuropæerne har en tendens til at være meget bange for udenlandske

---

⁵ Grillo. 2007:992

⁶ Revstedt. 2004

⁷ Skytte. 1999:21

⁸ Skaptadottir. 2004a:135-136

⁹ Gross, McMurray and Swedenburg. 2006:198-199

indflydelser i deres kultur, og det har skabt nogle konflikter. Det kan tyde på, at en særlig indsats er nødvendig.

År 1996 var det skønnet, at der var et sted mellem syv og ti millioner indvandrere med muslimsk baggrund i Europa. I år 2005 var skønnet, at der lever flere end ti millioner muslimer i Europa, og er dermed den største religiøse minoritetsgruppe i Vesteuropa, og den tredjestørste i verden.¹⁰ Derfor synes jeg at det er relevant at inddrage muslimer i dette projekt, selvom det overordnet handler om folk der tilhører etniske minoritetsgrupper. Islam har skabt kulturelle konflikter, som har været svære at undgå. Derfor er det relevant at undersøge, om en særlig indsats i sagsbehandling af folk med en anden kulturel og religiøs baggrund, ville være med til at undgå konfliktsituationer. Indtil videre har muslimernes lovmæssige status gjort, at det har været svært at skønne hvor mange muslimer, der lever i Europa. Mange anden generations muslimer har vestligt statsborgerskab, og har integreret sig i de religiøse omgivelser de bor i.¹¹ Efter Anden Verdenskrig kom der mange indvandrere til Vesteuropa på grund af politiske og økonomiske grunde, og blandt dem var mange Muslimer.¹² De fleste bestemte sig for at blive og opdrage sine børn som muslimer i det vestlige samfund. Tidligt i 1970 begyndte de fleste Europæiske stater at foretage nogle lovændringer i håb om at lukke for strømmen af muslimer. Det var dog stadigvæk muligt de fleste steder at søge om familiesammenføring og asyl.¹³ I bogen *Globalization and the Muslim World*, forsøger Jocelyne Cesari at forklare situationen. Ifølge hende havde Europa åbnet dørene for muslimer da de manglede arbejdskraft, men lukket dem lige så snart, arbejdssituationen havde ændret sig.¹⁴ Den situation gælder ikke kun muslimer, og ifølge Marianne Skytte rejste mange mænd fra Jugoslavien, Tyrkiet og Pakistan til Danmark i 1960'erne for at arbejde i dansk industri. De kom her med en forventning om at tjene penge som de kunne sende til familien i hjemlandet. Men situationen ændrede sig, og det blev ikke særlig attraktivt at vende hjem igen.¹⁵ Mange mener at søgen efter en højere livskvalitet er den eneste grund for migrationsbevægelsen. Den kapitalistiske verden, vi lever i, skaber

---

¹⁰ Fetzer and Soper. 2005:1-2; Cesari. 2004:82

¹¹ Shadid and Koningsveld. 1996:1

¹² Shadid and Koningsveld. 1995:4

¹³ Fetzer and Soper. 2005:2

¹⁴ Cesari. 2004:82

¹⁵ Skytte. 1999:9

ujævne økonomiske relationer, der er en af årsagerne til migrationsbevægelsen.¹⁶ Det er et faktum, at det internationale arbejdsmarked kræver meget mere fleksibilitet i dag end det gjorde før. Det kan forklares med, at arbejdskraften er blevet mere mobiliseret og mere fleksibelt nu, end det var før. Det er nemmere for firmaer at ansætte fleksibel arbejdskraft, nu da det globale arbejdsmarked og strøm af udenlandsk arbejdskraft har ændret konceptet af statsborgerskab.¹⁷ I det moderne vestlige samfund, er statsborgerskab beregnet til at være et instrument af fleksible foranstaltninger for nationalstaten. Det gør det muligt for nationalstaten at konkurrere mere effektivt end før i den globale økonomiske verden, med sin egen mekanisme og systemer.¹⁸ Derfor tror jeg at de etniske minoritetsgrupper ofte er i farezonen for at blive udnyttet i den globale verden, og derfor bliver det vigtigt at undersøge, om det er nødvendigt at stille særlige rammer op i forbindelse med sagsbehandling for målgruppen, og lave en særlig indsats. Den danske model for socialt arbejde har en stor fokus på arbejdsmarkedet i modsætning til den tredje verden. Walter Lorenz beskriver den skandinaviske model i sin bog *Socialt arbete I ett föränderligt Europa*. Han mener at det er en model der tror på, at hoveddelen af velfærden bliver skabt via forbindelser med arbejdsmarkedet. Det er med til at skabe fokus på ligestilling og høj status på det sociale arbejde.¹⁹ Men jeg mener at den skandinaviske model også kan være med til at skabe problemer, når det kommer til integration af etniske minoritetsgrupper. Det er ikke nemt for alle at tilpasse sig et samfund, som har stor fokus på arbejdsmarkedet, hvis de er ikke vant til det. Jeg tror heller ikke på, at vi kan undgå alle sociale problemer, med at folk kommer hurtigt ud på arbejdsmarkedet. Jeg mener, at vi bliver nødt til at indstille os efter folks kultur og vise kulturforståelse, som kan være med til at få folk i små skridt til at tilpasse sig i det danske samfund. I det sammenhæng vil jeg undersøge, om det kræver en særlig indsats eller særlige rammer.

1.2. Problemformulering

---

¹⁶ Olwig and Sørensen. 2002:1-3

¹⁷ Ong. 2006:173-174

¹⁸ Ong. 2006:187

¹⁹ Lorenz. 1996:37-38

Min problemopfattelse består af min opnåede forståelse for, og mit konkrete personkendskab til den givne problematik.²⁰ Immigration i Vesteuropa og de begivenheder der fandt sted efter 1945 i immigrationspolitik, har været populære emner at undersøge. I de fleste tilfælde har der været fokus på emner angående økonomi og statsborgerskab, og mindre fokus på etniske identiteter og særlige behov.²¹ Jeg synes at det er vigtigt at fokusere lidt mere på disse emner, og derfor har jeg valgt en relevant problemformulering. De etniske minoritetsgrupper i Danmark har været meget diskuteret. Marianne Skytte har for eksempel forklaret, at sagsbehandlere, der arbejder med etniske minoritetsfamilier ofte føler at de er fagligt svagt rustede til at arbejde med målgruppen.²² Jeg tror at problemet tit opstår, fordi de kommer fra en helt anden verden, hvor andre normer og værdier gælder. Derfor kan det være svært for mennesker med en anden etnisk baggrund at vide, hvordan de skal opføre sig i det danske samfund. Flygtninge og indvandrere er ofte mennesker, der har måttet forandre sit liv på mange måder. De har eventuelt mistet sit sociale netværk, måttet forandre sin identifikationspejling, mistet sin uddannelses- og erhvervskompetence, tabt sin kulturelle identitet, tabt sin hidtidige tilknytning til sit hjemland, og kan ikke længere bruge sit modersmål som alment kommunikationsmiddel.²³ Derfor kan der være behov for særlige rammer i forhold til sproget, praktiske ting og introduktion til det danske samfund. Andre synes at det er diskriminerende at få en ”særlig sagsbehandling” fordi det så bliver sværere at falde ind i det danske samfund. På grund af ovenstående, vurderer jeg at denne problemformulering er både relevant og nødvendig:

Skal der tages særlig hensyn ved sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper med problemer ud over ledighed? Skal der eventuelt laves særlige rammer?

Jeg har haft mange overvejelser i forbindelse med denne problemformulering. På en måde synes jeg, at det kan virke diskriminerende at lave særlige rammer for

²⁰ Guldager. 2004:53

²¹ Fetzer and Soper. 2005:6

²² Skytte. 1999

²³ Skytte. 1999:103

sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper. Særlige rammer kan for eksempel være særlige tilbud eller særlige arbejdsvilkår som tager hensyn til særlige problemstillinger. Men hvordan kan systemet tilbyde alle den samme behandling, når vi laver særlige rammer? Samtidigt synes jeg ikke, at vi kan ignorere de særlige behov og problemstillinger der findes. Det vil jeg gerne forklare med et eksempel. Kvinder der flytter til Danmark har tit problemer, fordi der stilles forskellige krav til dem. Systemet kræver at de begynder at arbejde og skal aktiveres, hvis de ikke har et arbejde. Disse kvinder kan have meget svært ved at komme ud på arbejdsmarkedet fordi de har en mand derhjemme, der ikke giver dem lov til at gå ud på arbejdsmarkedet. Vi kan ikke ignorere den kulturelle forskel, der tit eksisterer mellem etniske minoritetsgrupper og den danske verden, og derfor kan det være nødvendigt at lave særlige rammer. I dette tilfælde kan det dog blive svært at give alle "den samme" behandling i systemet. Umiddelbart synes jeg dog at der findes diskrimination i systemet i forvejen, selvom den er godt skjult i lovgivningen.

Jeg forventer ikke at få et entydigt svar på problemformuleringen, da det er et meget kompliceret emne. Der findes nok ikke noget nemt afgørende svar, men jeg mener at det er et mål i sig selv at gøre et forsøg på at undersøge det. Mit mål vil være at skabe en debat omkring emnet, og analysere ud fra de data jeg samler. Derfor kan man sige at der på mange måder vil være mere fokus på selve processen end målet i sig selv. Men det behøver ikke at være mindre ambitiøst, da jeg synes, at det er vigtigt at sætte mere fokus på denne problemstilling, end der tidligere har været.

1.3. Projektets opbygning

I næste kapitel vil jeg introducere den metode, som jeg anvender i projektet. Jeg har valgt en kvalitativ metode, og i kapitlet findes der en nærmere forklaring på, hvad det indebærer. I tredje kapitel forklarer jeg, hvilke teorier jeg har valgt til at bygge projektet op. Den teoretiske del bygger på teorier om multikulturalisme, religionsforskelle, kulturforståelse, og andre relevante teorier. I kapitel fire analyserer jeg de data jeg har indsamlet, og i kapitel fem konkluderer jeg derudfra. I slutningen findes perspektivering.

2. Videnskab og metode

Dette kapitel handler om projektets metode og om, hvordan metoden anvendes i projektet. Jeg har valgt at bruge en kvalitativ metode til mit projekt og mine interviews. Kapitlets tredje afsnit handler om dataindsamling, og derefter om, hvordan man bruger indeksering og analyse i undersøgelsen. Afsnit 2.5. handler så om validering og projektets pålidelighed. Kapitellet dækker også skabelsen af interviewguiden, relevante spørgsmål og etiske overvejelser, samt de refleksioner, som jeg havde i denne proces. Til sidst findes der en beskrivelse af deltagerne, og lidt om, hvordan jeg har udvalgt dem. I slutningen findes der en opsummering af kapitlets indhold.

2.1. Videnskabelig tilgang

Ifølge Jens Guldager, som har skrevet artiklen *Viden og handling: Overvejelser over praktikerens kundskabsgrundlag*, er videnskabelig teori en teori, der underkaster videnskabelige kundskaber, kriterier og krav. I socialt arbejde retter de videnskabelige kundskaber sig blandt andet mod menneskers handlinger, handlemønstre, muligheder og begrænsninger.²⁴ I modsætning til praktisk teori, som handler om hvordan vi kan gøre det bedre, så prøver videnskabelig teori at forklare hvad menneskene foretager sig, og hvorfor.²⁵ Jeg forstår det sådan, at videnskabelig teori er mere helhedsorienteret end praktisk teori, da den tager hensyn til andre faktorer, der kunne være relevante for problemstillingen.

Carsten Rønn skrev bogen *Almen videnskabsteori for professionsuddannelserne: Iagttagelse, viden, teori, refleksion*. Han er en af dem der mener, at hermeneutikken er en almen fortolkningsteori, der anvendes i socialt arbejde til at forstå, at udlægge eller fortolke. Det særlige perspektiv den indeholder, er at være meningsøgende og helhedsorienteret i håb om at forstå det enkelte fænomen gennem de relevante og meningsfulde sammenhæng eller helheder. Det kan forklares i en hermeneutisk cirkel, der går ud på at man skal forstå sammenhængen/helheden inden man kan forstå det

---

²⁴ Guldager. 2004:40

²⁵ Guldager. 2004:46

enkelte fænomener.²⁶ På den måde, kan der laves en vekselvirkning mellem induktion og deduktion, i teoretiske og empiriske sammenhænge.

Jeg har valgt at bruge en hermeneutisk tilgang til projektet, da jeg synes at det er yderst relevant at se problemformuleringen i et helhedsorienteret sammenhæng. Jeg mener ikke, at det er muligt at forstå hvad kulturforskel i sagsbehandling indebærer, før man har kigget på de relevante faktorer.

2.2. Kvalitative metoder

Kvalitative metoder er meget velkendte og populære, specielt i samfundsvidenskab.²⁷ De udmærker sig ved at definere og forklare bestemte mønstre, som kun kan forklares med bestemte metoder.²⁸ De generaliserer ikke, men forklarer, beskriver, og udlægger nogle fænomener, begivenheder eller forhold. Kvalitative forskningsmetoder har til formål at uddrage hvordan mennesker skaber deres sociologiske virkelighed, samt at forstå et socialt fænomen fra deltagernes perspektiv. Dette gør kvalitative metoder egnede til at skabe et billede af erfaringer og situationer for et mindre antal individer. I stedet for at opnå et generaliserende resultat er formålet at analysere og fortolke deltagernes erfaringer fra deres eget synspunkt. For at kunne gøre dette, er det nødvendigt at have en god interviewguide for at kunne få deltagerne til at diskutere deres daglige virkelighed.²⁹ Resultaterne koges ind til en *grundteori* (e. grounded theory), hvor dataindsamling og analyse kombineres.³⁰

I dette projekt anvendes kvalitative metoder til at få indsigt i, hvordan socialrådgivere, som arbejder med integration, opfatter deres rolle, og hvad de synes der skal tages hensyn til ved sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper. Kvalitative metoder kan anvendes til at skabe et indblik i oplevelser som disse, når det drejer sig om at få besvaret spørgsmål som disse og andre, der måtte være relevante for problemstillingen. Ved at angribe undersøgelsen på denne måde, søger jeg at forstå emnet bedre, baseret på reelle erfaringer fra socialrådgivere, i stedet for en generaliserende synsvinkel, der ikke tager problemstillingens relevans i betragtning.

---

²⁶ Rønn. 2006:178-179; Birkler. 2005:98

²⁷ Denzin and Lincoln. 2005:ix

²⁸ Huberman and Miles. 1998:185

²⁹ Creswell. 1998:51-54

³⁰ Bryman. 2004:401

2.3. Dataindsamling

Jeg har interviewet to personer, der har erfaring indenfor området. Med valget af kvalitative metoder, fandt jeg det nødvendigt at skaffe grundige beskrivelser af deres erfaringer, i stedet for, som ved brug af kvantitative metoder, at få et mere eksternt syn på de forskellige oplevelser, deltagerne måtte have. Jeg synes, at kvantitative metoder er bedre egnede til at undersøge en gruppe mennesker, for eksempel i form af spørgeskemaer eller eksperimenter, mens kvalitative metoder er mere anvendelige, når der er brug for en grundigere undersøgelse af få individer. For at få de nødvendige data, var det nødvendigt at sætte rigelig tid af til hvert interview, og igen til at analysere de svar, deltagerne ville give mig.

Interviewene er det vigtigste trin i dataindsamlingen, da de er forudsætningen for at skaffe viden. Det personlige forhold, der skabes mellem deltagerne og interviewerne er uvurderligt, og kan ofte ændre interviewernes opfattelse af selve undersøgelsen.³¹ I dette tilfælde var det bedst egnet at anvende semi-strukturerede interviews for at opnå en personlig atmosfære, hvori den nødvendige personlige kontakt kan opnås.³² For at få de mest præcise resultater, syntes jeg at det var vigtigt at komme så tæt på deltagernes syn på emnet som muligt. Min erfaring er, at det er vitalt at få deltagernes fortrolighed, så de ville være klar til at tale åbent og dele deres holdninger og synspunkter. Intentionen var at skabe en god atmosfære for at kunne få noget værdifuld information tilbage.

Begge interviews blev foretaget i Aalborg kommune. Samtalernes længde varierede fra cirka 30 minutter op til omkring 60 minutter. Interviewene blev optaget, og siden nedskrevet ord for ord. Begge deltagerne er anonyme, så det var muligt for dem at give deres personlige mening til kende, i stedet for arbejdsgiverens officielle synspunkter.

2.4. Indeksring og analyse

I bogen *Writing up qualitative research* karakteriseres hovedformålet med kvalitativ metode som at indeksere, analysere og fortolke data, der indsamles. Det involverer at indfange brugbar information fra data, analysere dem ved brug af bestemte metoder. Hovedformålet er at finde en fælles substans i informationen og fortolke den

---

³¹ Kvale. 1996:124

³² Punch. 1998:169-171

substans i den rette sammenhæng.³³ Formålet med interviewene i min undersøgelse var at samle viden om erfaringer og holdninger fra deltagerne, som jeg kunne bruge senere til at finde relevante emner til selve problemstillingen. I interviewene er det vigtigt at være opmærksom på og parat til at ændre holdninger, man måtte have dannet sig i forvejen, for at kunne harmonisere resultaterne med den aktuelle problemformulering.³⁴ Mit mål var ikke at generalisere på en teoretisk baggrund ved hjælp af resultaterne, men at lytte til, hvad deltagerne havde at sige, og forsøge at forstå bevæggrunde bag holdningerne. Derfor er grundteori og resultater baseret på deltagernes perspektiver, selv om de angribes med en teoretisk fremgangsmåde.

Huberman og Miles beskrev underkategorier i dataanalyse i deres artikel *Data management and analysis methods*. Blandt disse underkategorier er metoderne *datareduktion* og *datavisning*. Datareduktion var nødvendig for at resultaterne ikke ville blive for massive i mængde, og derfor brugte jeg *kodning* for at kunne finde de relevante temaer og dataens kerne. Metoden bruges mest til at analysere systematiske detaljer, samt at indekser dem systematisk. En del af data er markeret, og det kan være enten en stor eller lille enhed i data.³⁵ Det er almindeligt at bruge *kodning* i den første indeksering for at trække data sammen og kategorisere emnerne, der findes i datamængden. Anden del af kodningen er mønsterkodning og bruges til at forbinde kategorierne.³⁶ Det viste sig at være nyttigt at finde en fællesnævner at bygge projektet op på, og derefter at kombinere det med teorien. Et eksempel på, hvordan jeg brugte *kodning* er, at jeg startede med at læse interviewene, og markerede de mest brugte ord, fraser og emner. På den måde skabte jeg nogle undersøgelsesområder, og ved brug af mønsterkodning blev disse bundet sammen og kombineret med teorien.

Datavisningsmetoden blev brugt til at finde et bestemt udtryk og rammer for undersøgelsen, og blev brugt til at indekser resultaterne, så de blev tilgængelige og lette at sammenligne.³⁷ I dette projekt blev datavisningsmetoden brugt i forbindelse med mønsterkodning, da det var altafgørende at finde den rigtige sammenhæng at præsentere undersøgelsen i, i forbindelse med den teoretiske baggrund. Den mest tilgængelige

---

³³ Wolcott. 2001:44

³⁴ Wolcott. 2001:33

³⁵ McMillan. 2000:266

³⁶ Creswell. 1998:150-151

³⁷ Creswell. 1998:141

sammenhæng syntes at være i forbindelse med processen i, hvordan forholdet mellem socialrådgivere og borgere der tilhører etniske minoritetsgrupper udvikles.

2.5. Pålidelighed og validering

Carsten Rønn mener, at den positivistiske videnskabsteori, den klassiske positivisme fra 1980'erne og den logiske empirisme fra 1920'erne har det til fælles, at de fokuserer på at iagttagelse er neutral, forudsætningsløs, værdifri og nøgternt registrerende. Det ville være muligt at bruge forskellige metodiske kontrolforanstaltninger for at sikre den neutrale iagttagelse.³⁸ Resultaterne ville være ubrugelige, hvis de ikke var pålidelige og korrekte. På grund af den kvalitative metodes karakter kan det være vanskeligt at måle dens troværdighed, set i forhold til kvantitative undersøgelser. Det er vanskeligere at måle troværdigheden ud fra nogle få interviews end ud fra en undersøgelse, i hvilken flere mennesker har svaret på specifikke spørgsmål. Ikke desto mindre, er det nødvendigt at evaluere resultaterne for deres pålidelighed og troværdighed. De skal med andre ord valideres. Mange forskere, der har brugt den kvalitative metode har ment, at forskellige kriterier burde anvendes til kvalitative metoder i valideringsprocessen, og de foreslår, at man lægger særlig vægt på begrebet troværdighed.³⁹

I bogen *Social research methods* af Alan Bryman er der fire kriterier for troværdighed: Sandfærdighed, mobilitet, pålidelighed og konfirmering.⁴⁰ Det er besværligt at evaluere, hvorvidt disse kriterier opnås, men før interviewene undersøgte jeg deltagerne og kontaktede kun dem, jeg fandt troværdige. Alle deltagerne har erfaring med de relevante problemstillinger, jeg ville undersøge. Det syntes jeg var vigtigt. Mobilitet kan have tidsmæssige og kulturelle faktorer, der påvirker resultaterne. Jeg ved ikke, om denne undersøgelse ville være blevet opfattet som relevant for få årtier siden, men jeg mener, at problemstillingen i dette projekt har et indhold, som alle socialrådgivere bør være opmærksomme på, og det ophører ikke med at være vigtigt på blot nogle år. For at evaluere pålideligheden er det relevant at se på data og de teoretiske formodninger. Der kunne opstå et muligt problem på grund af sproget, da jeg er

---

³⁸ Rønn. 2006:170

³⁹ Bryman. 2004:273

⁴⁰ Bryman. 2004:273

Islænding, og mange af de teoretiske uddrag er bygget på engelske teorier, og siden oversat til dansk. Pålideligheden af denne undersøgelse kan aldrig sikres fuldstændigt, men fordi jeg undersøgte de teoretiske baggrunde en ekstra gang, og gav deltagerne mulighed for at læse den færdige version og konfirmere deres referencer, mener jeg, at man kan stole på resultaterne. Det sidste kriterium er bevislighed, og kan evalueres i relation til undersøgelsens objektivitet. Jeg tror, det er umuligt at lave et interview uden at have ideer og holdninger om resultaterne, men kriteriet, der skal sikre, at resultaterne er bevislige kan stadig opfyldes, hvis spørgsmålene stilles på en neutral, ikke ledende, måde. Jeg evaluerede bevisligheden i mine metoder for, hvordan jeg lavede interviews og stillede spørgsmål.

Fuldstændig forsikring om troværdighed og validering af resultaterne kan aldrig findes. For at sikre valideringen af resultaterne bedst muligt, er det vigtigt at være opmærksom på disse kriterier gennem hele processen. Ligeledes bør man have korrekturlæsere, der er hjemme i emnerne, og man bør give deltagerne mulighed for at bekræfte deres referencer. En evaluering af disse kriterier har bekræftet mig i, at resultaterne er troværdige, og kan anvendes i praksis.

2.6. Retningslinjer og spørgsmål til interviews

Interviewenes retningslinjer blev brugt til at organisere interviewene og til at følge de emner, der var sat op efter den teoretiske fremgangsmåde. Jeg udfærdigede en interviewguide, som jeg brugte til at interviewe socialrådgivere (se bilag 1). Jeg mener, at interviewene burde udvikle sig som normale samtaler, men på trods af det er der stadig regler, der bør følges. Det kræver organisatorisk snilde at kunne bruge en interviewguide systematisk. Jeg har erfaret, at det er bedst at holde spørgsmålene i en så simpel og tilgængelig form som muligt, så deltagerne ved, hvad man søger efter.⁴¹ Jeg brugte kun interviewguiden som referenceramme, da jeg gerne ville lade interviewene udvikle sig normalt og høre, hvad deltagerne havde at sige. Jeg fandt det vigtigt at få det optimale ud af interviewene, og for at kunne dette, gav jeg deltagerne frihed til at tale om, hvad der interesserede dem mest. Dette gjorde, at interviewene fik forskellig karakter, selv om de

---

⁴¹ Kvale. 1996:129-132

faldt inden for den satte referenceramme, og det lykkedes mig at holde fast i den røde tråd.

2.7. Etik i undersøgelsen

Min holdning til etik i undersøgelsen er temmelig klar. Deltagerne må aldrig udsættes for fysisk eller psykisk skade på grund af deres deltagelse i undersøgelsen.⁴² Forskeren bør gøre alt, der står i dennes magt for at beskytte deltagerne og at minimere de negative konsekvenser, undersøgelsen måtte have. Derfor er det nødvendigt at stille spørgsmålet om anonymitet. I visse tilfælde kan det ikke lade sig gøre at sikre fuld anonymitet, da undersøgelsen kræver personlige informationer, der kan føre til genkendelse af den involverede. I dette projekt besluttede jeg ikke at afsløre navne og alder på de involverede personer, og jeg har forsøgt at gøre de institutioner, de arbejder for, så uigenkendelige som muligt.

2.7.1. Mit eget standpunkt

I denne undersøgelse kan jeg ikke gå udenom mit eget standpunkt, da jeg selv har personlige erfaringer med at være en person med en anden kulturel baggrund. Jeg synes at det er vigtigt, ikke at inddrage sine egne personlige erfaringer, og vil derfor sætte ekstra meget fokus på at undersøge pålideligheden efter metoderne beskrevet i afsnit 2.5., og være opmærksom på dette mulige problem hele tiden. Jeg er også klar over, at vi har alle forskellige erfaringer med systemet, og derfor er det vigtigt ikke at generalisere for meget. Jeg har også professionelle erfaringer med integrationsområdet, som jeg håber vil gavne projektet, specielt ved valg af teori.

2.8. Deltagere

Da projektets omfang ikke tillader store undersøgelser, valgte jeg at sætte meget fokus på to interviews i stedet for at have mange korte interviews. Min erfaring siger mig at når man bruger en kvalitativ metode, så tager det altid tid at vinde deltagernes fortrolighed, og det er først når den fortrolighed er vundet, man får de oplysninger man har behov for. Derfor tvivlede jeg på at jeg ville få mere ud af undersøgelsen, hvis jeg

---

⁴² Bryman. 2004:509

valgte flere deltagere og kortere interviews. Men når man har valgt at bruge kun to deltagere, så blev det vigtigere end ellers, at finde de ”rigtige” deltagere. Derfor valgte jeg at bruge *bevidst udvælgelse* (e. purposive sampling), hvor man vælger de deltagere der er mest relevante for problemformuleringen.⁴³ Så selvom jeg havde kun to deltagere, valgte jeg deltagere med så bredt erfaringspektrum og muligt.

2.8.1. Beskrivelse af deltagerne

I dette afsnit har jeg lavet individuelle og anonyme beskrivelser af deltagerne.

Deltager A

Er en mand, som har arbejdet som socialrådgiver siden 1978. Har siden da arbejdet i en socialforvaltning, og derefter i Dansk Flygtningehjælp, som er en privat organisation der dengang lavede en stor del af integrationsarbejdet for kommunerne. Så søgte han tilbage til kommunen hvor han kom ind i en flygtningegruppe, som arbejdede indenfor integrationsområdet. Senere blev de små flygtningegrupper til Integrationscentret, hvor deltager A har arbejdet siden. Han har haft forskellige opgaver indenfor området, og lige nu arbejder han som jobcenterrådgiver.

Deltager B

Er en kvinde, som har arbejdet som rådgiver på integrationsområdet siden 2001, først ved det, der hed Flygtningerådgivningen i Aalborg Kommune og siden på Integrationscentret, der sagsbehandler alle flygtninge og indvandrere med flygtningespecifikke problemer. Senere blev hun ansat som socialfaglig konsulent på flygtninge- og indvandrereområdet, og siden 2007 har hun haft en lederstilling indenfor integrationscentret, hvor hun arbejder nu. Via sit arbejde har hun et tværfagligt samarbejde med andre, der arbejder indenfor området.

2.9. Sammenfatning

I dette kapitel har jeg introduceret den videnskabelige tilgang og den anvendte metode. Med anvendelse af kvalitativ metode tror jeg, at jeg kan få indsigt i emnet, som

---

⁴³ Bryman, 2004:333-335

er baseret på reelle erfaringer fra socialrådgivere indenfor området. Inden interviewene tager sted, er det vigtigt at få lavet en god interviewguide, som er baseret på den anvendte teori. Det er vigtigt at bruge interviewguiden systematisk, og have spørgsmålene i en så simpel og tilgængelig form som muligt. Selvom jeg har valgt at interviewe kun to deltagere, så har jeg brugt bevidst udvælgelse til at finde de mest relevante deltagere som muligt. Efterfølgende bliver interviewerne indekseret, analyseret, og fortolket med kvalitative metoder som datareduktion og datavisning. Det er også vigtigt at evaluere resultaterne for deres pålidelighed og troværdighed, og der er det vigtigt at lægge vægt på troværdigheden. Sidst i kapitlet var der anonyme beskrivelser af deltagerne og hvordan de blev valgt.

3. Teori

I dette kapitel introducerer jeg den teori, som jeg vil bygge projektet op på. Med hensyn til problemformuleringen synes jeg, at det er vigtigt at bruge teorier om kultur. Derfor har jeg valgt teorier om Vesteuropæisk multikultur, kulturforståelse, og transnationalisme. Desuden har jeg syntes, at det var vigtigt at diskutere forskellige synsvinkler på integrationspolitik og relevante debatter. Jeg har også vurderet, at det ville være nyttigt at bruge til dels kønsrelateret syn på integrationsdebatten og gå lidt dybere ind i religionens betydning, da religion ofte er en stor del af folks kultur.

3.1. Vesteuropæisk multikultur

Vi hører ordet *multikultur* tit i det moderne samfund. Det henviser til de mange kulturer, vi har i vores samfund i dag, og det husker os på at tage hensyn til andre menneskers kultur. Generelt er folk bange for udenlandske indflydelser og kæmper for at bevare hvad er deres eget.⁴⁴ Men selvom nogle ting har forandret sig, så er det ikke ensbetydende med at det er negativt. Nogle synes faktisk at det er vigtigt for mennesker at holde på sin egen kultur, selvom de flytter til et andet land. *Marginalisering* er et andet ord vi hører ret tit, og nogen mener at det bruges når fattige mennesker bliver nægtet adgang til globaliseringens goder. De bliver ofre for omgivelserne der bliver ikke taget hensyn til deres behov.⁴⁵ Omgivelserne tvinger dem ofte til at være en del af proces, som de ikke kan styre. Det resulterer tit i dårlige situationer og dårlige livskvalitet for marginaliserede mennesker. For eksempel er det tit sådan, at arbejdsløshed er højere hos indvandrere.⁴⁶ Jeg tror, at det er utrolig vigtigt at arbejde hårdt for at undgå, at folk med en anden etnisk baggrund bliver marginaliseret.

Ralph Grillo diskuterede multikulturalisme i artiklen *An excess of alterity? Debating difference in a multicultural society*. Ifølge ham er multikulturalisme bedst beskrevet som et politisk projekt, som indebærer strategier, institutioner, diskurser, og

---

⁴⁴ Skaptadottir. 1997:280-281

⁴⁵ Skaptadottir. 1997:285

⁴⁶ Gross, McMurray and Swedenburg. 2006:204-205

praksis, som arbejder i mod at skabe multikulturel realitet. Derfor er det sandsynligt at multikulturelle initiativer i Europa kommer til at falde i proportion med graden af forskellighed.⁴⁷

3.1.1. Kultur og kulturforståelse

I den globale verden vi bor i kan man ikke undgå at tænke over hvordan multikulturalisme kan påvirke vores tankegang. Nylige bekymringer angående dette går ud på at nogle landes kultur er ved at blive alt for alsidig, og renheden af den vestlige kultur er i fare.⁴⁸ Som den Islandske samfundsvidenskabsprofessor Unnur Skaptadóttir har snakket om, så synes jeg ikke at der er nogen grund til bekymring, da ens lands kultur ikke ville være den samme hvis den ikke havde været påvirket af en anden kultur. Derfor kan der ikke være tale om en "ren kultur".⁴⁹ Jeg er enig, og derfor tror jeg at den eneste måde at handle på, er at være mindre arrogant i forhold til andre kulturer, og give multikultur lov til at udvikle sig naturligt. I Fortier's artikel, *Too close for comfort*, diskuterer hun forbindelsen mellem realiteten og multikultur. Hun forklarer hvordan folk er bange ved multikultur og hvordan de tror at deres kultur bliver "blandet" med en anden etnisk kultur.⁵⁰ Jeg tror ikke, at der er grund til at være bange. Det er vigtigt at holde fast i det, der er vigtigt for os, men vi skal også være åben for nye indflydelser, fordi det ser ud til at den nuværende udvikling kommer til at fortsætte, da ny teknologi har gjort det nemt at rejse og flytte mellem lande. Men det er ikke så simpelt som Gerd Bauman forklarer i sin artikel, *The multicultural riddle*. Det handler om hvor vidt vi kan tillade multikultur i vores samfund, fordi det bliver tit til en konflikt når to forskellige kulturer mødes.⁵¹ Disse konflikter kan være svære at løse på en god måde, hvis ikke umuligt. Men jeg tror at i denne situationer, så er det mere vigtigt end ellers at være åben i forhold til andre kulturer og have kulturforståelse. Marianne Skytte skrev bogen *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. Hun mener, at kulturindsigt og kulturforståelse er meget vigtigt for at kunne arbejde som socialrådgiver i så kulturkomplekst samfund som Danmark: "*Socialt arbejde er jo karakteriseret ved analyse af sociale problemer og igangsættelse af*

---

⁴⁷ Grillo. 2007:987

⁴⁸ Grillo. 2007:980

⁴⁹ Skaptadóttir. 2004b:590

⁵⁰ Fortier. 2007

⁵¹ Baumann. 1999

udviklingsprocesser, der kan føre til løsning på eller dæmpning af disse sociale problemer. Disse processer kan ikke gennemføres uden kulturindsigt. Det er vigtigt at have en generel indsigt i og forståelse for forskellige verdensopfattelser, fordi denne indsigt øger opmærksomheden på, hvilke forskelle der kan være mellem klientens og socialarbejderens kultur i konkrete tilfælde”.⁵² Jeg er enig med Skytte, og mener at denne kulturforståelse er specielt vigtigt i socialt arbejde på integrationsområdet.

3.1.2. Transnationalisme

Gerd Baumann skrev bogen *The Multicultural Riddle. Rethinking National, Ethnic and Religious Identities*. Hun synes, at konceptet multikultur er et meget kompliceret koncept hvor en kritisk tankegang skal bruges. Det er jeg enig i, fordi vi oplever at multikultur skaber mange komplikationer, hvor man bliver nødt til at tænke kritisk og bruge sin sunde fornuft. Europæiske mennesker er tit bange for nye indflydelser i deres kultur, og det har bragt nogle konflikter inde i vores samfund. Europa er blevet til et meget multikulturelt samfund og det kræver demokratiske omgivelser. Men vi deler bestemte kulturelle, sociale, og biologiske egenskaber, som betyder at vi har noget til fælles med andre i Europa.⁵³ Jeg tror at problemerne ofte opstår fordi vi ikke har tolerance nok i forhold til dem, der ikke deler de samme fælles egenskaber, som har en anden etnisk baggrund.

Et andet nyt ord i vores ordbrug er ordet *transnationalisme*. Det bruges til at beskrive en del af effekterne af multikulturalisme og immigration. Nogen gange flytter folk til et andet land uden at tilknytte sig til landets kultur. Det kan være i forbindelse med arbejde, i nødsituationer, eller for at sende penge til hjemlandet.⁵⁴ Ifølge Gerd Baumann, så er det muligt at være en del af flere forskellige kulturer samtidigt.⁵⁵ Jeg tror, at man skal være forsigtig med at gøre for høje krav til immigranter. På en måde synes jeg, at vi skal indhulle transnationalisme i stedet for at kræve, at indvandrere giver slip på deres egen baggrund. Transnationalisme kan bruges til at beskrive de forskellige processer, der sammenbinder sociale relationer, skabt af indvandrere, til deres egen oprindelige samfund og bopæl. Disse transnationale relationer kan være både positive og

⁵² Skytte. 1999:22

⁵³ Ballard. 1996:15

⁵⁴ Skaptadóttir. 2004b:587

⁵⁵ Baumann. 1999

negative, og den rolle som ny teknologi spiller, kan ikke overses.⁵⁶ Jeg tvivler på, at transnationalisme kunne have eksisteret for hundrede år siden i samme grad, som den gør i dag. Verden har forandret sig meget, og mange er flyttet mellem lande. Undersøgelser viser, at hvis samfundet giver indvandrere lov til at holde i sin egen kultur og sin baggrund, så gavner det integrationen i den sidste ende. Sproget kan dog give en del komplikationer i integrationsprocessen.⁵⁷ Derfor tror jeg, at det er ligeså vigtigt at støtte indvandreres sprogudvikling, som det er at acceptere deres etniske baggrund. På den måde tror jeg, at det bliver nemmere for dem at forbinde sig med deres nye kultur og deres nye samfund.

3.2. Køn og globalisering

Omkring 175 million mennesker i hele verden har besluttet sig for at leve deres liv i et andet land. Circa halvdelen af dem er kvinder, som har flere forskellige årsager til at flytte; økonomiske, tvang, omdannelser, asyl, udokumenterede, og menneskehandel.⁵⁸ De seneste år har der været en forandring i forhold til rekruttering af kvinder, specielt kvinder fra den tredje verden. Flere og flere kvinder har fået et arbejde.⁵⁹ For at forstå den økonomiske situation i disse lande er det vigtigt at undersøge det fra et feministisk perspektiv. Þorgerður Einarsdóttir tror, at et af de største problemer ved dette er, at kun en del af kvindernes arbejde er betalt. Det problem findes ikke kun i de fattige lande, det findes alle steder. Et andet problem er, at kvindernes arbejde ikke er værdsat så højt som mændenes arbejde. Så selvom kvinder har et job, der kræver bestemte kvalifikationer, så bliver det ikke værdsat så højt som mandejobs.⁶⁰

Øget deltagelse af kvinder på arbejdsmarkedet har resulteret i ændrede kvinderoller. Men selvom deres arbejdsindsats ikke er så højt værdsat, så kan det resultere i øget selvstændighed og sikkerhed hos kvinder.⁶¹ Pierrette Hondagneu-Sotelo skrev bogen *New world domestic order*, som handler om kvindernes arbejdsindsats. Hun tror, at selvom kvinder har gjort en indsats for at stå jævnt med mænd på

---

⁵⁶ Skaptadottir. 2004a:134

⁵⁷ Skaptadottir. 2004a:137-146

⁵⁸ Jones. 2008:761-762

⁵⁹ Einarsdottir. 2004:231

⁶⁰ Einarsdottir. 2004:235-236

⁶¹ Mills. 2003:48-49

arbejdsmarkedet, så er det ikke nok, fordi mænd ikke yder samme indsats derhjemme. Det resulterer i, at folk køber udenlandske kvinders arbejdskraft indenfor hjemmet.⁶² Derfor er det tit sådan, at indvandrerkvinder bliver ansat hjemme hos vestlige familier til at tage sig af børn og hjem. Hondagneu-Sotelo mener, at der er sket en lille forandring, men disse kvinder er enten indvandrere, fattige, eller sorte.⁶³ Jeg synes på en måde, at det er en positiv proces, fordi det hjælper nogle kvinder med at stå jævnt med mænd på arbejdsmarkedet. Desværre er det også en negativ proces, fordi der bliver længere mellem de fattige og de rige på arbejdsmarkedet, da disse jobs plejer ikke at være særlig værdsat.⁶⁴

Alle steder i verden ser vi, at kvindernes arbejdsindsats er mindre værdsat end mændenes. Udover det bliver kvinder tit ofre i situationen. Det lader til, at det er sværere at opnå ligestilling for kvinder end det er for mænd, lige meget hvor vi kigger hen.⁶⁵ Derfor synes jeg at det er vigtigt at have det i tankerne ved sagsbehandling af indvandrerkvinder. Ligestillingsdebatten har tit været kritiseret for at være blind for kønsroller. Den feministiske vinkel i denne debat kan handle om den private sfære, men også om distinktionen mellem lokal/global, offentlig/privat, produktion/forbrug, og tradition/modernitet.⁶⁶ Disse distinktioner skal tages seriøst fordi de har meget at gøre med det kønshierarki vi lever med i dag. Det skal også tages i betragtning, at dette hierarki ikke kun omfatter kvinder, det omfatter også mænd og ideer om maskulinitet.⁶⁷ Mænd har det tit sværere ved at finde ud af, hvordan de skal opføre sig og handle i det moderne samfund. Derfor er jeg enig med Adele Jones og andre som mener, at ligestilling er vigtig, fordi det er meget centralt emne og reflekterer både mænds og kvinders status i samfundet.⁶⁸

3.3. Religionens betydning

I dette afsnit har jeg tænkt mig at diskutere hvilken rolle religion kunne spille ved sagsbehandling af folk der tilhører etniske minoritetsgrupper. Ulf Hannerz skrev artiklen

---

⁶² Hondagneu-Sotelo. 2007:4

⁶³ Hondagneu-Sotelo. 2007:14

⁶⁴ Hondagneu-Sotelo. 2007:9

⁶⁵ Einarsdottir. 2004:237-238

⁶⁶ Einarsdottir. 2004:229

⁶⁷ Mills. 2003:54

⁶⁸ Jones. 2008:767

Notes on the Global Ecumene. Han mener, at efter 1960 eller deromkring, begyndte verden at acceptere, at vi alle sammen er mennesker, og vi har alle sammen krav på at leve i den samme verden.⁶⁹ Vi har oplevet et paradoks, der har betydet at gamle traditionelle holdninger forsvinder på grund af globalisering, og det har resulteret i øget bekræftelse af religiøse identiteter.⁷⁰ Vesteuropas identitet er i farezonen for andre religioner end kristendom. Øget mobilitet har resulteret i øget diversitet af mennesker med en anden religiøs baggrund.⁷¹

3.3.1. Eksempel på religionens rolle

Grænsen mellem religion og kultur er meget flydende og uklar. Da Islam er den største religiøse minoritetsgruppe i verden, som jeg forklarede i indledningen, så synes jeg at det er oplagt at lave et eksempel på religionens rolle i denne sammenhæng. Jeg synes nemlig, at det er vigtigt at være klar over de fundamentale forskelle, der kan eksistere på grund af religion. Jeg tror, at Islam og kristendom har to forskellige etiske standarder, som vi har fået bekræftet i forbindelse med Muhammed-tegningerne. Vi har erfaret, at generelt så tager mange Muslimer sin tro mere seriøst, end de fleste danskere tager kristendom. Muslimer har ofte etiske roller der er sværere at flygte fra, og samfundet er ofte mere interesseret i disse roller end i selve muslimerne. To fundamentale faktorer karakteriserer Islam alle steder i verden. På den ene side, så tror muslimer ofte, at menneskerne ikke er lavet fra moralske anti-etiske elementer, men neutrale elementer, som gør dem opmærksom på deres ansvar. På den anden side tror de ofte, at der er flere forskellige stadier i menneskernes liv.⁷² Alle er født uskyldige og alle er ansvarlige for at holde deres tro i overensstemmelse med den gældende fortolkning af religionen. Gud er den, der bestemmer hvornår man bliver oplyst eller afsløret i sin tro.⁷³

Mange muslimer i Vesteuropa, specielt dem der stammer fra den første generation af indvandrere, har forskellige standarder og forskellige værdier. De forsvarer en etnisk version af Islam, nogle gange uden at opdage det. I bogen *Globalization and the Muslim World*, diskuterer Jocelyn Cesari deres tendenser i religiøse og kulturelle emner. Mange

---

⁶⁹ Hannerz. 2006:37

⁷⁰ Ramadan. 2005:4

⁷¹ Gross, McMurray and Swedenburg. 2006:198-199

⁷² Ramadan. 2005:18

⁷³ Ramadan. 2005:16-17

muslimske mænd vil kun gifte sig med muslimske kvinder, og de har tit været kritiseret af den vestlige verden for ikke at behandle deres kvinder og børn ordentligt. Disse tendenser reflekterer patriarkiske værdier som er fundamentale i islamisk kultur og spejler Islam.⁷⁴ Jeg tror, at der er mange tendenser i Islam der er svære for Vesteuropæerne generelt at forstå og acceptere. Det kan være med til at skabe fjendskab imod Islam.

Efter Anden Verdenskrig flyttede mange muslimer til Vesteuropa. De har opdraget deres børn i Vesteuropa, og de fleste af disse mennesker er opvokset med Islam.⁷⁵ Vi har en tendens til at forvente at muslimer, der flytter til den vestlige verden, efterlader sin religiøse baggrund i sit hjemland.⁷⁶ Ifølge de undersøgelser Tariq Ramadan har lavet, så prøver de fleste vestlige muslimer at leve i harmoni med deres religion i det samfund de bor i. Ramadan mener, at deres muslimske identitet snart vil overraske deres medborgere.⁷⁷ Det synes jeg er svært at tro på, hvis Europæerne forsætter med at forvente at de efterlader deres religion i hjemlandet. Vi bliver nødt til at acceptere de religiøse behov, muslimer har, og det faktum, at de kæmper for at videreføre deres religion til deres børn, uden at blive diskrimineret. Det er derfor de kæmper for at blive accepteret, både som mennesker og muslimer.⁷⁸ Jeg er enig med Jørgen Nielsen, som mener, at vi bliver nødt til at se bort fra det traditionelle, nationalistiske kulturidentitet, og skabe plads i vores samfund for folk med en anden etnisk baggrund der måske har andre værdier og tankegange, end vi har. For at skabe ligeværd, skal det være muligt for alle mennesker at have forskellige former for familier, forskellige relationer og værdier.⁷⁹ Hvis vi skal opnå det, bliver vi nødt til at ændre vores politiske, sociale, og lovmæssige holdninger. Det er også tvivlsomt, om vi har råd til at være racistiske i forhold til Islam, som Roger Ballard mener. I hans artikel, *Islam and the construction of Europe*, forklarer han, hvor vigtigt det er at lære af historien og ikke give historien lov til at gentage sig selv. Krigssituationen fra 1940 kan ikke få lov til at opstå igen, og derfor er det vigtigt at tillade multikulturalisme i vores samfund.⁸⁰

---

⁷⁴ Cesari. 2004:84-85

⁷⁵ Shadid and Koningsveld. 1995:1-2

⁷⁶ Schmidt. 2005:576

⁷⁷ Ramadan. 2005:4

⁷⁸ Fetzer and Soper. 2005:13

⁷⁹ Nielsen. 2004:173

⁸⁰ Ballard. 1996:50

Ifølge Joel S. Fetzer og J. Christopher Soper, så vil vestlige muslimer gerne blive accepteret i Vesteuropa for deres religiøse status. Men realiteten er anderledes, og staten mangler ofte at anerkende de religiøse rettigheder muslimer har. Men Fetzer og Soper mener, at det er meget forskelligt fra land til land.⁸¹ Det er et faktum, at det har været problematisk at være muslim i det vestlige samfund. Ballard er en af dem, der har diskuteret tre muligheder for at forebygge det, som ser ud til at udvikle sig i en intensiv polariseringsproces. Den første mulighed er at holde op med at ekskludere muslimer fra løsningen af problemet. Jeg tror dog ikke på, at det vil løse selve problemet, men det kan være en start. Den anden mulighed, ifølge Ballard, er at give Muslimer lov til at indpasse sig i samfundet på en ny måde. Den tredje mulighed er så at få Europæerne til at være dygtigere til at forstå muslimer og søge information omkring Islam.⁸² Jeg synes at disse muligheder for at løse problemerne er alt for simple og useriøse. Jeg tror ikke på, at problematikken kommer til at forsvinde helt, men vi må lære at holde op med at være bange ved det ukendte uden grund.

Den vestlige population har skabt et meget negativt billede af muslimer, som nogle gange er kaldt *Islamophobia*.⁸³ Det er den realitet, der står foran de muslimer som lever i den vestlige verden i dag. Konceptet *Islamophobia* har været brugt nogle gange siden sidst i 1990'erne, og var meget brugt i medierne efter terrorangrebene den 11. september 2001. Men konceptet har været kritiseret, og mange frygter, at det er med til at skabe et forkert billede af Islam. Mange muslimske organisationer i Europa har benægtet at bruge konceptet, fordi de synes det er racistisk og er med til at gøre muslimer til ofre.⁸⁴ Undersøgelser har vist at politiske institutioner har indflydelse på den politiske aktivisme i grupper, på forskellige måder. Der ser ud til at være en forskel mellem institutionaliseringen af immigrant kultur, og de juridiske begrænsninger som værtslandet stiller op. På den måde er der risici for diskrimination imod muslimer, som bor i Vesteuropa.⁸⁵ Roger Ballard mener, at der findes et meget intensivt fjendskab overfor tilstedeværelsen af den muslimske population. Tolerancen i det vestlige samfund imod

---

⁸¹ Fetzer and Soper. 2005:2

⁸² Shadid and Koningsveld. 1996:3

⁸³ Ramadan. 2005:7

⁸⁴ Nielsen. 2004:169

⁸⁵ Fetzer and Soper. 2005:11

muslimer og deres religion, er meget begrænset, og de visioner af forskellighed siden i fortiden er nu både revideret og reformeret.⁸⁶

Med at bruge dette eksempel med Islam, så har jeg forklaret, hvor stor rolle religionen kan spille i kulturforskel. Faktum er, at religion har en stor betydning når det kommer til kultur, og det er meget vigtigt som socialrådgiver at have en kulturforståelse, samt forståelse for religionens betydning.

3.4. Sammenfatning

Kapitlet begyndte med en diskussion angående Vesteuropæisk multikultur. De sidste årtier er man begyndt at høre ordet multikultur ofte, og nogle gange har det negative bivirkninger. Det er vigtigt, at Vesteuropæerne holder op med at være bange for multikultur, og at de begynder at arbejde for at undgå at folk med en anden etnisk baggrund bliver marginaliseret. Det er vigtigt at ændre folks tankegang omkring emnet og lære folk at vise lidt mere forståelse for andre kulturer. Jeg mener ikke at Vesteuropa viser tolerance nok i forhold til dem der er transnationale, og har en anden kulturel baggrund. Som socialrådgiver er det meget vigtigt at have kulturforståelse og indsigt ind i forskellige kulturer og verdensopfattelser, fordi alle er forskellige og har forskellige måder at leve på.

Etniske kvinder har tit særlige problemstillinger som jeg ikke synes altid er taget med i betragtning i integrationsprocessen. Derfor syntes jeg, at det var vigtigt at få et kønsrelateret perspektiv med i billedet. Kvinder arbejder tit ligeså meget som mænd og laver arbejde, som ikke altid er særlig højt værdsat. Det kan skabe en ubalance, der skal tages i betragtning.

Da en stor del af multikultur omfatter folk med en anden religiøs baggrund, syntes jeg, at det var vigtigt at diskutere religionens betydning. Jeg har valgt at diskutere det ud fra de konflikter mellem Islam og kristendom, da de har været meget diskuteret og Islam er en af de største religiøse minoritetsgrupper. Islam omfatter værdier, der har tit været svære for Vesteuropa at acceptere, og det har tit været med til at skabe fjendskab imod Islam. Men det er vigtigt at undgå Islamofobi og acceptere den Islamske tro, selvom vi ikke kan acceptere alle de tendenser, Islam medbringer. Forskellen mellem Islam og

---

⁸⁶ Ballard. 1996:39

kristendom er et af mange eksempler om kulturforskel, som viser hvor vigtigt det er at have en forståelse for andres kulturer.

4. Analyse

Dette kapitel indeholder en analyse af de data, der blev indhentet via interviews med deltagerne. Jeg har delt det op i forskellige temaer og begynder med at analysere transnationale forbindelser. I afsnit 4.2. diskuterer jeg modarbejdelse af marginalisering af flygtninge og indvandrere, der flytter til Danmark, og efterfølgende kommer et kort afsnit om den nuværende politiske værdidebat. Afsnit 4.4. indeholder diskussion af religionens betydning i dette sammenhæng, og derefter analyserer jeg ud fra ligestillingsperspektiv. I afsnit 4.6. analyserer jeg ud fra interviewerne, om der skal laves særlige rammer for sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper. Til sidst diskuterer jeg om der skal stilles særlige krav til sagsbehandlere indenfor integrationsområdet, og efterfølgende kommer en sammenfatning af kapitlets indhold.

4.1. Transnationale forbindelser

Transnationale forbindelser er en realitet i vores samfund. Deltagerne er enige om at det er meget vigtigt, at flygtninge og indvandrere får lov til at vedligeholde kontakten med deres kulturelle baggrund, fordi det er tit det, de lever på. Deltager A synes, at hvis det bliver taget fra dem, så har de ikke noget som får dem til at føle sig tilpas. Derfor er det vigtigt for dem at kunne holde fast i den, og det er vigtigt at give dem plads til at gøre det. Deltager B mener, at den kulturelle baggrund måske ikke er nødvendig for alle, men alle bør holde fast i det som er vigtigt for ens tilværelse. Hun har også oplevet af egen erfaring, at man begynder at være mere nationalistisk, når man flytter til et andet land. Det bliver mere vigtigt at have sine nationalistiske ting omkring sig, fordi det er en stor del af identiteten og fordi, det giver tryghed. Hun tror ikke, at man kan integrere sig fuldt ud i et andet land, hvis man ikke får lov til at være lidt nationalistisk.

Ifølge deltager A har dansk kultur, ligesom alle andre kulturer, været skabt under indflydelse af andre kulturer. Han synes, at den danske kultur er stærk og kan overleve på trods af de transnationale forbindelser. Han mener at det er vigtigt for samfundet at være åben imod nye indflydelser og dem der tænker nyt og anderledes. Hvis samfundet ikke

var åbent, så var det svært at se en udvikling. Transnationalistiske mennesker kan være med til at påvirke det danske samfund positivt, fordi de kan lære os andre nye måder at tænke på og udvikle os på. Deltager B tror, at det er vigtigt for samfundet og kulturen at udvikle sig sammen med resten af verden, fordi der sker noget nyt hele tiden. Verden er blevet så lille i virkeligheden, at det er umuligt at undgå kulturelle indflydelser.

Delkonklusion

Jeg er enig i, at transnationale forbindelser kan være meget vigtige for ens tilværelse, og at der skal tages hensyn til dem i integrationspolitik. Det er uholdbart at forvente, at flygtninge og indvandrere giver slip på deres baggrund når de flytter til Danmark. Jeg mener at alle bør have frihed til at vælge, hvad der er vigtigt for ens tilværelse, så længe det ikke skader andre, som John Stuart Mill skrev om i sin bog om friheden.⁸⁷ Deltagerne var enige om, at det ikke vil skade den danske kultur at tillade multikulturalisme og transnationale forbindelser, som jeg diskuterede i afsnit 3.1.1.

4.2. Modarbejdelse af marginalisering

Ifølge deltager A er det vigtigt at arbejde målrettet for at få dem, der flytter til landet ud på det danske arbejdsmarked. Det er en af de helt store muligheder for at undgå marginalisering. Han har tit oplevet, at folk med anden etnisk baggrund får anderledes sagsbehandling end danskerne, og ifølge ham er det med til at skabe marginalisering. Derfor synes han, at det er vigtigt at hjælpe flygtninge og indvandrere med at skabe kontakt med erhvervslivet. Han synes også, at disse mennesker har behov for en særlig støtte, da de har barrierer som gør det svært for dem at få kontakt med erhvervslivet på de samme vilkår som danskerne. Men målet er det samme, og det er at få folk til at være velfungerende ude på arbejdsmarkedet, og selvom man hedder Muhammed, er man ikke et værre menneske end en, der hedder Andreas.

Deltager B er enig med deltager A om at den nuværende politik er meget arbejdsmarkedsrettet, og derfor er det vigtigt for at integrere folk at hjælpe dem med at komme i kontakt med arbejdslivet. Hun mener, at successkriteriet er at hjælpe folk med at få et nogenlunde fornuftigt liv, fordi mange af de mennesker der kommer til Danmark er

---

⁸⁷ Mill. 2003

meget skadede og har mange problemer ud over ledighed. Nogle gange handler integration også om at hjælpe folk med de helt praktiske ting, fordi flygtninge og indvandrere ikke altid kender de omgivelser, vi lever i her i den vestlige verden. Det kan være svært for folk at blive presset ud på arbejdsmarkedet hvis de ikke er klar til det. Samtidigt synes hun, at det er vigtigt at folk der flytter til Danmark, arbejder på at tilpasse sig og gør en indsats for at informere sig om landet inden de flytter, hvis de har mulighed for det. Men for at kunne tilpasse sig, er det vigtigt at få lov til at have sin egen baggrund med sig.

Delkonklusion

Min konklusion er, at det er vigtigt at arbejde på at hjælpe flygtninge og indvandrere at tilpasse sig efter deres eget behov. I Danmark er der meget fokus på at være velfungerende på det danske arbejdsmarked, og derfor skal de have hjælp til at lære det danske arbejdsmarked at kende. Mange af flygtningene har mange problemer ud over ledighed. Det kan være både psykologiske og fysiske problemer som resulterer i at de aldrig nogensinde kan få et godt liv. I de tilfælde er det endnu vigtigere at arbejde på at hjælpe disse mennesker med at tilpasse sig så godt som muligt, for at undgå total marginalisering. Der er det også vigtigt at møde borgerne hvor de er på det tidspunkt, og at tage hensyn til hver individuelle borgers behov. Ligesom jeg diskuterede i afsnit 3.1.2., så er det sandsynligt, at det vil gavne integrationen i den sidste ende, hvis samfundet var bedre til at acceptere transnationale forbindelser og folk holdt op med at være så bange for det, de ikke kender.

4.3. Den politiske værdidebat

Deltager A synes at politiske partier som Danske Folkeparti gør arbejdet svært for dem, der arbejder indenfor integrationsområdet. Den politik, der føres lige nu går mere ud på at gøre livet sværere for flygtninge og indvandrere, end at hjælpe dem. Det skaber dårlige arbejdsvilkår for socialrådgivere, der arbejder indenfor integrationsområdet. Deltager B synes også, at den nuværende integrationspolitik er meget besværlig at arbejde med, og er langt fra at være imødekommende overfor flygtninge og indvandrere. Hun synes at problemet opståede før i tiden, da Danmark manglede arbejdskraft og

grænserne var åbne for alle der ville arbejde. Hun mener, at der ikke blev gjort en god indsats for at integrere disse mennesker, og derfor blev der plads til den politik, der hersker i dag.

Delkonklusion

Jeg synes, at den nuværende politiske værdidebat er utrolig vigtig for socialrådgivere indenfor integrationsområdet. Det danner grundlaget for hele arbejdet og de arbejdsvilkår socialrådgiverne skal arbejde under. Begge deltagere er meget utilfredse med den nuværende integrationspolitik og mener, at den er meget besværlig at arbejde med. Jeg mener, at det er nødvendigt at begynde med at skabe bedre arbejdsvilkår for sagsbehandlere indenfor området, hvis der skal laves en bedre indsats. Hvis ikke arbejdsvilkårene er i orden, er det tvivlsomt, hvorvidt resultatet bliver tilfredsstillende.

4.4. Religionens betydning

Deltagerne er enige i at religion og kultur er meget tæt på hinanden, som jeg diskuterede i afsnit 3.3.1. Det kan være svært at finde ud af, hvor grænsen mellem kultur og religion ligger. Deltagerne er enige om, at religion kan betyde meget for folks tilværelse. Ifølge deltager A, så kan religion spille en stor rolle ved sagsbehandling, hvis der også er andre problemer. Han tror ikke på, at der ville opstå så mange problemer, hvis indvandrerne var godt integreret og var velfungerende i det danske samfund. Det vil sige, at hvis selve integrationen af disse mennesker var vellykket, så ville religion spille en mindre rolle ved sagsbehandling. Det er deltager B enig i, fordi hun har erfaret, at det handler meget om pågældendes indstilling. Hvis den pågældende forstår, hvor vigtigt det er at blive integreret og komme ud på arbejdsmarkedet, så bliver det mindre vigtigt hvis han skal røre ved svinekød eller alkoholflasker i sit arbejde. Integrationen handler også om at skelne mellem på den ene side at værne om sin egen religion, og på den anden side at acceptere andres måde at leve på. Deltager B har erfaret, at nogle gange begynder muslimske kvinder først at tage tørklæde på, når de flytter til Danmark. Det er ligesom religion begynder at betyde mere, når man ikke længere er i sine religiøse omgivelser.

Deltager A synes, at det er en del af menneskerettighederne at få lov til at leve med sin religion. Derfor synes han, at det er vigtigt at give folk lov til at udtrykke deres

religion på deres egen måde, så længe det ikke er skadeligt for andre. Det kan dog være uhensigtsmæssigt, hvis ens religion betyder så meget for en, at man ikke kan fungere ude på det danske arbejdsmarked. Jeg tror, det handler om at finde ud af, hvor grænsen ligger, og så arbejde med at overholde den, men samtidigt prøve at tage hensyn til alle. På den måde er jeg enig med deltager A i, at generelt kan det ikke være skadeligt, hvis en kvinde har tørklæde på i sit arbejde, men hvis det er nødvendigt for ens religion at tage flere pauser om dagen til at bede til sin Gud, så kan det betyde at den samme kan ikke være velfungerende ude på arbejdsmarkedet.

Deltager B sagde, at der sagtens kunne opstå religiøse konflikter, men det var især problematisk omkring Ramadan, religiøse helligdage, og når muslimer skal bede til Gud. I disse tilfælde er det vigtigt at tage en god snak omkring problematikkerne, og prøve at være så fleksibel som muligt. Deltager A har ikke oplevet store konflikter via sit arbejde, men har nogle gange oplevet diskussioner på grund af forskelligheder. Han synes, at det er vigtigt at synliggøre disse forskelligheder, når man arbejder med denne målgruppe og være åben sådan, at man kan diskutere dem. Deltager B kom ind på, at rent lovgivningsmæssigt så har religion ikke betydning for sagsbehandling, men hendes erfaring er, at det kan have en betydning alligevel. I de tilfælde er det vigtigt at kunne snakke om tingene, være lidt fleksibel og fokusere på at finde en løsning.

Delkonklusion

Religion kan have betydning ved sagsbehandling, og som socialrådgiver er det vigtigt at have en forståelse for det, og være forberedt på at religion kan betyde meget for nogle mennesker. Religion kan betyde, at folk opfører sig på forskellige måder og det skal socialrådgiveren være opmærksom på. Det behøver for eksempel ikke at være uhøfligt, hvis en kvinde ikke vil give en mandlig rådgiver sin hånd, og omvendt med mænd og kvindelige rådgiver. Det er svært at skelne mellem kultur og religion, som jeg kom ind på i afsnit 3.3.1.. Jeg mener ikke, at religion og kultur behøver at være andet end en sten på vejen i integrationsprocessen, hvis det ikke er andre problemer. Pågældendes indstilling kan være afgørende for integrationsprocessen, og det er vigtigt, både for sagsbehandlere og borgere, at have en positiv indstilling og være åben for at diskutere forskellighederne.

4.4.1. Racisme

Begge deltagere har oplevet racisme i sit arbejde, men det er mest fra kollegaer. Deltager B har oplevet at nogle af de socialrådgivere hun har haft kontakt med, bliver bange, når de ser et udenlandsk navn på papirerne. Hun har også oplevet, at arbejdsgivere er bange for at miste kunder, hvis de for eksempel ansætter en men anden etnisk baggrund. Hun mener, at den holdning er mest bundet i uvidenhed, som kan undgås med at der bliver snakket om forskellighederne. Det er deltager A enig i, og han synes ligeledes at det er vigtigt at tage diskussionen op, fordi det ikke er rimeligt overfor borgerne at blive taget imod af folk med den indstilling. Han oplever, at hans arbejde er blevet mere bureaukratiseret end før, og før havde han rigere mulighed for at bevæge sig fra sit skrivebord og tage kontakt til folk. Det syntes han var en god måde at arbejde på for at forebygge yderligere racisme og konflikter. Deltager B har erfaret, at mange mennesker har en tendens til at trække sig endnu mere sammen, hvis de bemærker at der er negative holdninger i samfundet i forhold til deres baggrund.

Delkonklusion

Jeg tror at racisme kan være meget problematisk og ødelæggende i socialt arbejde. Jeg mener at socialrådgivere ville have bedre mulighed for at lave forebyggende arbejde, hvis de havde bedre arbejdsvilkår. Man hører ofte, at antallet af sager bliver højere og højere, og den administrative del af arbejdet bliver større og større. Socialrådgivere skal arbejde i fronten i systemet, og derfor synes jeg at det er vigtigt, at de får mere tid til hver borger. Det ville give dem rigere mulighed for at informere folk og oplyse om kulturens betydning, sådan at folk bliver mere vidende om emnet. Jeg tror nemlig, at racisme ofte er forbundet med uvidenhed, og socialrådgivere kunne være med til at diskutere forskellighederne som igen kunne være med til at undgå religiøse konflikter og racisme.

4.5. Ligestillingsperspektiv

Deltager A synes at kønsrollerne kan være lige så forskellige i vores samfund som andre steder. Men han synes, at der er tit en klar forskel mellem ligestilling af danske

kvinder og af kvinder med en anden etnisk baggrund. Han synes at kønnene i Danmark er mere ligestillede end mange andre steder, selvom det kunne være bedre. Han ser tit en stor forandring for kvinder, der flytter til Danmark, fordi når de flytter til Danmark bliver de tvunget til at forandre deres måde at leve på. Lige pludselig stilles der de samme krav til dem og deres mænd, og det kan skabe store konflikter når kvinderne muligvis bliver bedre i stand til at klare sig selv end deres mænd. Jeg tænker også, at det kan give deres mænd store problemer i forhold til deres selvværd, fordi de risikerer at miste den rolle og status i familien som deres baggrund kræver. Som socialrådgiver der arbejder indenfor området, er det vigtigt at være opmærksom på dette og klar til at diskutere dette sådan at både kvinden og manden er bedre i stand til at forstå det. Socialrådgiveren kan også tilbyde psykologhjælp, hvis det er behov for det, og forsætte med at være opmærksom på eventuelle konflikter.

Deltager B har også erfaret konflikter i familien, når kvinderne og deres børn ”bliver for danske”. Disse kvinder kan godt være holdt nede af deres mænd med fysisk og psykisk vold. I flygtninge- og indvandrerfamilier er mændene tit meget afhængig af at have kvinderne derhjemme, og ligeledes er kvinderne afhængig af at deres mænd tjener penge. Derfor kan det give mange problemer for begge parter hvis den balance bliver forstyrret. Men sådan har det også været i Danmark, og det er vigtigt at tænke på de forandringer, der er sket i det danske samfund igennem de sidste årtier. Hun har erfaret at hovedparten af flygtninge- og indvandrergruppen kommer fra samfund hvor det er manden der bestemmer, i hvert fald set udefra. Derfor kan det godt være lidt problematisk at hjælpe kvinderne, selvom de har masser af ressourcer som kunne bruges. Det kan være meget svært at arbejde med holdninger, som eksempelvis at kvinderne skal være hjemme og ikke arbejde udenfor hjemmet. Så selvom kvinderne gerne vil af sted, så kan det godt være at mændene holder fast i dem, og ikke vil have, at de tager af sted. Derfor synes deltager B at det kan være en god ide at fokusere på at snakke med kvinderne uden at mændene er til stede, for at finde ud af, hvad hun selv vil og er klar til.

Delkonklusion

Begge deltagerne har erfaret problematikker i forhold til ligestilling af kvinder med en anden etnisk baggrund. Jeg mener at mange af de kvinder der flytter til Danmark

har det svært med at finde sin plads i det danske samfund, fordi de er ikke vant til de omgivelser der findes i samfundet. Andre kvinder har nemt ved at finde sin plads, og det kan også være problematisk, fordi det skaber en skævhed i forhold til deres mænd og familier. Derfor er det nødvendigt for socialrådgivere at have kulturindsigt og kulturforståelse (se afsnit 3.1.1.), og være parat til at diskutere dette med pågældende. Jeg mener også, at socialrådgiverne skal være fleksible i at finde løsninger, og være parate til at støtte op om pågældendes familie. Det er også vigtigt at have individuelle samtaler med ægteparret hver for sig for at få indsigt ind i situationen, da problematikkerne kan være meget forskellige.

4.6. Særlige rammer: Nødvendighed eller diskrimination

I forhold til problemformuleringen overvejede jeg, om særlige rammer ville være diskriminerende eller om det ville være en god indsats på integrationsområdet. Deltager A synes, at der har været meget fokus på positiv særbehandling, og det kan godt opfattes som en diskriminerende indsats i det store danske system. Men han synes ikke, at det er diskriminerende at lave en fornuftig indsats til mennesker, der har behov for det. Han mener at de særlige rammer, der eksisterer lige nu kan være problematiske, da borgerne nogle gange synes at det er negativt at få en særlig behandling. Men for dem, der har behov for en særlig indsats, kan det også være en god ide at komme ud og møde borgerne hvor de er, så de får et lidt mere positivt syn på sagsbehandlerne. Deltager A synes tit, at han har oplevet at de borgere han har haft kontakt med, får en dårlig oplevelse af at møde op på hans kontor og de føler sig meget umyndige. Han vil gerne lave et system, hvor man får en rigere mulighed for at komme ud af kontorerne og på den måde skabe et andet syn på arbejdet.

Deltager B mener, at det kan være nødvendigt at tage særlig hensyn ved sagsbehandling af folk med en anden etnisk baggrund. Mange af de flygtninge og indvandrere der flytter til Danmark, kender ikke til det arbejdsmarkedsrettede samfund vi lever i her. I Danmark er børn vokset op med at kunne se sig selv i forskellige arbejdspositioner, og uddanne sig selv målrettet for at komme ud på arbejdsmarkedet. I Danmark er man meget fremtidsorienteret, men de flygtninge og indvandrere der kommer til Danmark har ikke altid haft de samme muligheder, og har derfor ikke det samme

fremtidsperspektiv som danskerne. Derfor har de brug for noget ekstra for at finde ud af, hvordan man bevæger sig i det danske samfund. Deltager B synes, at der kan være både ulemper og fordele ved særlige rammer. Nogen synes at det er diskriminerende at blive tvunget til at få særlig sagsbehandling, mens andre synes, at det kan være en fordel fordi deres problematikker bliver anerkendt og arbejdet med målrettet. Derfor er det altid vigtigt at diskutere dette, og holde debatten oppe på en sådan måde, at de etiske overvejelser bliver vurderet jævnlige. Ifølge hende er fordelene også, at de rådgivere og konsulenter, der arbejder indenfor integration, har mulighed for at koncentrere sig om dem, der har flytningsspecifikke problemstillinger.

Delkonklusion

I afsnit 4.2. sagde deltager A at han ofte havde oplevet, at folk med en anden etnisk baggrund fik en anderledes sagsbehandling end danskerne, og det var med til at skabe marginalisering. Derfor er det nødvendigt at finde ud af, om særlige rammer ville være diskriminerende. Min holdning er, at særlige rammer kan være diskriminerende, hvis alle der flyttede til Danmark blev tvunget til at indgå ind i særlig sagsbehandling selvom de reelt ikke havde behov for det. Der er mange, der er i stand til at klare sig uden, og særlige rammer kalder på klare definitioner om hvem, der skal have særlig sagsbehandling. Så min konklusion er, at særlige rammer ikke skal være en tvang, men de skal tilbydes dem der har behov for det.

4.6.1. Særlige krav til sagsbehandlere indenfor området

Hvis der skal laves en særlig indsats ved sagsbehandling for etniske minoritetsgrupper, er det nødvendigt at stille særlige krav til socialrådgivere indenfor området. Hvis socialrådgivere har mulighed for at specialisere sig indenfor integrationsområdet, bliver de bedre i stand til at gøre den indsats, der skal til for at hjælpe disse mennesker. Der skal lægges vægt på kulturforståelse og at de bedre kan klare de forfærdelige historier der tit følger flygtninge og indvandrere. Mange flygtninge og indvandrere har været udsat for voldsom tortur, og kommer aldrig nogensinde til at få en normal tilværelse. Derfor er det vigtigt at socialrådgivere er gode til at hjælpe disse mennesker med at få en nogenlunde tålelig tilværelse.

Begge deltagere synes, at det vigtigste for socialrådgivere indenfor området er at have en positiv indstilling til målgruppen. Det kan være meget problematisk hvis socialrådgiveren har den grundindstilling at han faktisk ikke ønskede at disse mennesker var her. Det er vigtigt at være imødekommende overfor flygtninge og indvandrere, og have et ønske om at arbejde med målgruppen. Man kan sandsynligvis undgå mange konflikter, hvis man er positiv indstillet i sit arbejde. Deltager B mener også, at det er vigtigt at kunne rumme de flygtningespecifikke problemstillinger, som tit kan være svære at rumme. Derfor er det nødvendigt at have et godt arbejdsmiljø og gode kolleger, der også er interesserede i at gøre en god indsats. Det er også vigtigt at arbejde imod realistiske succeskriterier, således at man kan mærke fremskridt og føler, at man gør en god indsats.

Deltager A synes, at selvom alle har krav på den samme sagsbehandling og respekt fra socialrådgiverens side, så skal der lægges mere vægt på det, når man arbejder indenfor integrationsområdet. Han opfatter det som hans pligt at være lidt mere fleksibel og være mere imødekommende end han måske ellers ville være, hvis han arbejdede indenfor et andet område. Han tvivler på, at der ville komme noget godt ud af det, hvis han var meget firkantet og regelret i mødet med folk med en anden etnisk baggrund. Det er vigtigt at være tydelig og stille rimelige krav, men på den anden side er det også vigtigt at være fleksibel. Han synes også at han har pligt til at sætte sig ind i, hvilken kultur folk kommer fra og hvilken baggrund de har. Alle, der er bosat i Danmark skal følge den samme lovgivning, men det er vigtigt at have kulturforståelse når man arbejder med folk, der har en anden etnisk baggrund.

Delkonklusion

Jeg mener, at en særlig indsats kan være ligegyldig hvis der ikke er kompetente socialrådgivere indenfor området. Socialrådgiverne skal være i stand til at yde en god service, hvis den særlige indsats skal have en positiv virkning. Derfor kan man sige, at socialt arbejde indenfor integrationsområdet kræver en særlig profil af socialrådgivere. Det er vigtigt at være bevidst om sin egen kultur i mødet med flygtninge og indvandrere, da man er en kulturbærer. Ifølge resultaterne skal socialrådgivernes særlige profil i høj grad være præget af kulturforståelse, positiv indstilling, fleksibilitet og empati. I den

forbindelse kan der eventuelt stilles behov om mere specialisering i socialrådgiveruddannelsen.

4.7. Sammenfatning

I dette kapitel har jeg analyseret de data, jeg har indsamlet via interviewene. Jeg har fundet ud af, at det er vigtigt at tage hensyn til transnationale forbindelser i integrationspolitik, og at dem der flytter til landet bør have frihed til at vælge, hvad der er vigtigt for dem, så længe det ikke er skadeligt. I Danmark er der meget fokus på arbejdsmarkedet, og derfor er der nogen, der har brug for særlig støtte i forhold til sproget, praktiske ting og kendskabet til det danske samfund. Det kan være med til at undgå marginalisering af disse mennesker. Deltagerne er enige om, at de nuværende arbejdsvilkår er ikke optimale i forhold til en god integrationspolitik, og det kan være med til at skabe marginalisering.

Deltagerne var enige om, at religion kan have en betydning ved sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper, men er ikke afgørende i forhold til en god integrationsindsats. Grænsen mellem kultur og religion, er meget flydende og det er vigtigt for socialrådgivere at have en god kulturindsigt og kulturforståelse. Racisme kan være meget problematisk og ødelæggende i socialt arbejde på dette område. I de tilfælde, hvor racisme opstår, er det vigtigt at tage diskussionen op og arbejde på at løse konflikterne. Religion kan blandt andet have en stor indflydelse på ligestilling, og det har været med til at gøre det svært for etniske minoritetsfamilier at tilpasse sig det danske samfund, hvor der er meget fokus på ligestilling.

Deltagerne har begge to oplevet kulturforskel i sagsbehandlingen, og mærket at der er behov for særlige rammer. Men jeg synes ikke, at disse rammer skal være under tvang, da det ikke er alle der har behov for dem, selvom de tilhører målgruppen. En særlig indsats skal være et tilbud til dem, der har behov for det, og i den sammenhæng er det vigtigt at have socialrådgivere der er kompetente til at arbejde med målgruppen. Næste kapitel indeholder nærmere konklusion i forhold til problemformuleringen.

5. Konklusion

I problemformuleringen stilles der to spørgsmål, der har været den røde tråd i gennem hele projektet:

Skal der tages særlig hensyn ved sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper med problemer ud over ledighed?

Min konklusion er, at der skal tages særlig hensyn ved sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper. Da der kan være meget stor kulturforskel, så er det vigtigt, at socialrådgivere er opmærksomme på eventuelle problematikker og parate til at reagere på dem. Der er specielt brug for særlige hensyn i forhold til ligestilling, da mange etniske minoritetsfamilier synes, at det er svært at tilpasse sig og finde sin plads i det danske samfund. De kommer tit fra en helt anden verden, som minder om Danmark midt i det sidste århundrede. I disse tilfælde er det essentielt for socialrådgiverne at have en mulighed for at tage særlige hensyn, være parate til at diskutere problemstillingerne, og støtte op om familien. Mange flygtninge flytter til Danmark af nød, men ikke fordi de ønsker at afgive deres hjemland. Det kan være et problem i sig selv, da motivationen for forandringer muligvis ikke er til stede. De har mistet meget, og er ofte nødt til at bygge sit liv op forfra. Udover det kan det være svært for dem at tilpasse sig og finde sin plads i et samfund de ikke kender så godt. Derfor er det vigtigt at vise tolerance i forhold til transnationale forbindelser, da det kan betyde meget for flygtninge og indvandrere. Hvis de ikke får lov til at holde fast i det, der er vigtigt for dem, så kan det skabe problemer i forhold til integrationen og være med til at skabe marginalisering.

Skal der eventuelt laves særlige rammer?

I det nuværende system findes der særlige rammer i form af integrationscentre, hvor sagsbehandling af dem med flygtningespecifikke problemer tager sted. Det synes jeg grundlæggende er en god indsats, men der er plads til forbedringer. Mange har brug for særlig indsats og særlig støtte og den synes jeg, at staten har pligt til at tilbyde i de

tilfælde. På den måde synes jeg, at det nuværende system er grundlæggende velfungerende, da de personer, der har flygtningespecifikke problemer tilbydes særlig indsats. Deltagernes erfaring viser dog, at mange bliver henvist til særlig sagsbehandling på integrationscentret alene fordi de har en etnisk baggrund. Det er problematisk, især fordi det kan føles meget diskriminerende for de mennesker, der har oplevet det. Jeg mener, at hvis kompetente socialrådgivere indenfor integrationsområdet kunne undgå en del af disse problematikker, hvis de havde mulighed for at komme ud og holde debatten levende om emnet, og være med til at diskutere forskellighederne sådan at folk er alment bedre vidende om emnet. Jeg tror, at det er en del af menneskets natur at være bange for det, man ikke kender, og forsvarsmekanismen kan tit indebære racistisk adfærd.

Den nuværende integrationspolitik har manglende fokus på at skabe gode arbejdsvilkår for socialt arbejde, specielt på integrationsområdet. Hvis en særlig indsats skal være en positiv proces, er det nødvendigt at have grundlæggende gode arbejdsvilkår. Min holdning er, at socialrådgivere skal være i fronten af systemet og repræsentere det danske socialsystem. Derfor er det vigtigt at socialrådgivere har mulighed for at skabe et godt billede af systemet, og være en slags forbilleder. Jeg mener også, at det er nødvendigt at socialrådgivere indenfor integrationsområdet har mulighed for at lave opsøgende arbejde for at finde dem, der har behov for særlig indsats. Dette er på grund af, at en del af problematikken blandt flygtninge og indvandrere er, at de ikke ved, hvad de har krav på, og er så bange for det danske system, at de siger næsten hvad som helst for at komme ud af socialrådgiverens kontor hurtigst muligt. Derfor kunne det være gavnligt for borgerne hvis socialrådgiverne havde mulighed for at komme ud af huset og møde dem i deres egne omgivelser. Det kan også være en positiv forandring for socialrådgiverne, da de får mulighed for at lave en bedre indsats. Socialrådgiverne kan få bedre indsigt i vedkommendes tilværelse og lære dem bedre at kende i mere afslappede omgivelser. På den måde bliver de bedre i stand til at vide, hvilke foranstaltninger der er behov for, samt hvilken indsats, der skal tilbydes.

En god kulturforståelse og kulturindsigt er essentielt for socialt arbejde med flygtninge og indvandrere. Det er også nødvendigt at være opmærksom på, at grænsen mellem kultur og religion kan være meget flydende og uklare. Religion kan have en betydning ved sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper, og kan være med til at

forklare forskellige opførsler. Det behøver ikke at være negativt, hvis socialrådgiveren har forståelse for det. Socialrådgivere indenfor integrationsområdet skal også være i stand til at arbejde med flygtningespecifikke problemstillinger. De kan være meget forskellige, alt fra sprogproblemer til posttraumatiske stresssymptomer. I de tilfælde er det vigtigt at socialrådgiverne er rummelige, samtidigt med at de skal kende sine egne grænser. Det kan være svært at høre på historier om tortur og vold, da man nemt kan føle sig meget magtesløs i forhold til problemstillingerne. Jeg mener, at det er vigtigt for socialrådgiverne at fokusere på at hjælpe vedkommende til at få et nogenlunde fornuftigt liv, og tage et skridt ad gangen.

Konklusionen er derfor, at særlige rammer skal tilbydes dem, der har behov for det, men det skal ikke være under tvang. Udover det skal der stilles særlige krav til socialrådgivere, der arbejder med etniske minoritetsgrupper, og deres profil skal i høj grad være præget af en god kulturforståelse, fleksibilitet, positiv indstilling og empati. Socialrådgiverne rolle er essentiel i dette sammenhæng, fordi de udgør forbindelsen mellem det danske socialsystem og borgerne. Jeg mener at hvis socialrådgivere, der får arbejde indenfor integrationsområdet er kompetente og har de rigtige arbejdsvilkår, så kan en særlig indsats være meget gavnlig for de mennesker, der har behov for det.

6. Perspektivering

I dette kapitel bliver resultaterne sat i perspektiv, og overvejelser omkring dette diskuteres. Jeg begynder med at analysere resultaternes betydning, og hvad de kan bruges til. I afsnit 6.2. diskuterer jeg hvilke problemområder og metoder, der blev valgt fra, og om det har betydning for resultaterne. Til sidst overvejer jeg om projektet kunne forsætte, og hvilke problemområder, det ville være relevant at forsætte med.

6.1. Resultaternes betydning

For at resultaterne kan have en betydning er det vigtigt at teste deres pålidelighed og troværdighed efter de metoder, som jeg diskuterede i afsnit 2.5. Selvom der kun var to deltagere, så vurderer jeg at resultaterne er pålidelige fordi deltagerne har en lang erfaring indenfor området, og interviewene var meget fokuserede. Desuden fik deltagerne lov til at læse det færdige resultat, og jeg fik flere med erfaring indenfor området til at læse dem over, og give kommentarer. Der findes nogle begrænsninger for, hvor meget resultaterne kan bruges til, da de spejler nogen få menneskers holdninger, og deltagerne har kun erfaring med at arbejde med etniske minoritetsgrupper i Nordjylland. Jeg kan ikke udelukke, at der er en forskel mellem sagsbehandling og arbejdsvilkår andre steder i landet, eller i udlandet. Det kan være med til at give begrænsninger i resultaternes betydning, samt det at socialt arbejde udvikler sig hele tiden.

Selvom der findes nogle begrænsninger i resultaternes betydning, så kan resultaterne være med til at give et billede af kulturforskel i sagsbehandling af etniske minoritetsgrupper. Jeg mener, at resultaterne kan være med til at skabe en debat omkring emnet, og det synes jeg at er nødvendigt for at udvikle den særlige indsats, der kan være behov for. Jeg har hele tiden været bevidst om, at problemformuleringen var af et stort omfang, og derfor havde jeg ikke et mål om at komme med afgørende resultater. Jeg havde en forestilling om, at give et billede af hvilken betydning kulturforskel kan have i socialt arbejde, og om der er behov for en særlig indsats, ud fra socialrådgiverens perspektiv.

6.2. Fravalg af problemområder og metoder

På grund af problemformuleringens omfang har jeg måttet vælge nogle problemområder og metoder fra, der kunne have været interessante at arbejde med. Jeg har valgt at bruge socialrådgiverens synsvinkel, da den var mest relevant for mig fordi det er den synsvinkel jeg har valgt at beskæftige mig med. Ved at vælge den synsvinkel har jeg fravalgt borgernes synsvinkel, selvom det eventuelt kunne have givet mere relevante resultater. Det ville have åbnet muligheden for en mere fænomenologisk tilgang til projektet, som lagde vægt på at opfattelsen af kulturforskel og kulturforskellens sammenhæng. Det ville også have kaldt på en bredere undersøgelse, og det havde jeg hverken plads eller tid til.

Det kunne også have været interessant at lave mere familierettede undersøgelser, da det været meget problematisk at arbejde med etniske minoritetsfamilier.⁸⁸ Det kunne også have været interessant at fokusere mere på religion eller ligestillingsperspektiv. Jeg tvivler på, at disse fravalg ville have haft betydning for mine resultater, da det ville have været andre og mere specifikke undersøgelser.

6.3. Teori i praksis

Jeg mener, at mine resultater er meget relevante for socialrådgiverens praksis på integrationsområdet. At være en socialrådgiver på dette område, kræver en særlig profil, og hvis man ikke har en positiv indstilling til etniske minoritetsgrupper, så kan det være med til at skabe en mindre god integrationsindsats. Derfor mener jeg, at man bør overveje, om en udvikling af socialrådgiverstudiet ville være relevant, sådan at socialrådgivere der arbejder på områder er bedre rystet til arbejdet. Uddannelsen kunne have en særlig fokus på kulturforståelse, og det som en god integrationsindsats indebærer.

Min teori er, at en særlig indsats kunne gavne dem der har behov for det, hvis forudsætningerne er i orden. Det kræver en grad fleksibilitet fra socialrådgivernes side, og at socialrådgiverne er i stand til at vurdere om hvornår der kan være behov for en særlig indsats. Men forudsætningen for et godt resultat er gode arbejdsvilkår, og jeg tror at hvis der var mere fokus på integrationsområdet, så ville arbejdsvilkårene forbedres.

---

⁸⁸ Skytte. 1999

6.4. Forsættelse af projektet

Jeg mener at det er muligt at forsætte med dette projekt. Mine resultater viser, at der er behov for at tilbyde en særlig indsats til etniske minoritetsgrupper, men arbejdsvilkårene er ikke optimale. Derfor er det meget relevant at undersøge hvordan den særlige indsats kunne forbedres, sådan at den giver et bedre resultat. Mine forventninger involverer en reform af den eksisterende lovgivning, sådan at fundamentet for den særlige indsats er til stede. Min holdning er, at der findes meget ulighed i den eksisterende lovgivning, selvom den er meget skjult. Det er svært at lave en god, særlig indsats, for at hjælpe etniske minoritetsgrupper, hvis lovgivningen arbejder imod en positiv proces. Udover det mener jeg, at det er relevant at undersøge mulighederne for mere specialisering indenfor socialrådgiverstudiet. Min konklusion er, at der skal stilles særlige krav til socialrådgivere indenfor integrationsområdet, og derfor synes jeg, at det er relevant at undersøge, om socialrådgivere bør have en større mulighed for at specialisere sig indenfor integrationsområdet. Jeg mener, at det er vigtigt for Danmark at udvikle ressourcerne indenfor integrationsområdet, sådan at etniske minoritetsgrupper får tilbudt en god og nødvendig indsats som kan bevirke, at de får gode livsvilkår her i landet.

Litteraturliste

- Ballard, Roger. (1996). "Islam and the construction of Europe". I Shadid, WASIF og P. Sjoerd van Koningsveld (ed.) *Muslims in the margin: Political responses to the presence of Islam in Western Europe*, s. 15-51. Leuven: Peeters Publishers.
- Baumann, Gerd. (1999) *The Multicultural Riddle. Rethinking National, Ethnic and Religious Identities*. New York: Routledge.
- Birkler, Jakob. (2005). *Videnskabsteori*. København: Munksgaard Danmark.
- Cesari, Jocelyne. (2004). "Islam in the West: Modernity and globalization revisited". I Birgit Schläber og Leif Stenberg (ed.), *Globalization and the Muslim world*, s. 80-91. Syracuse: Syracuse University Press.
- Creswell, J.W. (1998). *Qualitative inquire and research design: Choosing among five traditions*. London: Thousand Oaks, SAGE Publications.
- Denzin, Norman Kent og Yvonna S. Lincoln. (2005). *The sage handbook of qualitative research*. London: Thousands Oaks, SAGE Publications.
- Einarsdóttir, Þorgerður. (2004). "The Gendered implication of Globalization: Vulnerability and Interdependence". I Valur Ingimundarson, Kristín Loftsdóttir og Irma Erlingsdóttir (ed.), *Topographies of Globalization*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Fetzer, Joel S. og J. Christopher Soper. (2005). *Muslims and the state in Britain, France, and Germany*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fortier, A. M. (2007). *Environment and Planning D: Society and Space* 25:104-119. Internetlink: <http://www.envplan.com/abstract.cgi?id=d2404>
- Friedman, Jonathan. (2006). *Anthropology of Globalization*. Malden, Oxford og Carlton: Blackwell Publishing Ltd.
- Grillo Ralph. (2007). "An excess of alterity? Debating difference in a multicultural society". I *Ethnic and Racial Studies* 30(6): 979-998. Internetlink: <http://www.ingentaconnect.com/content/routledg/rers/2007/00000030/00000006/art00002>
- Gross, Joan, David McMurray og Ted Swedenburg. (2006). "Arab Noise and Ramadan Nights: Rai, Rap, and Franco-Maghrebi Identities". I *Anthropology of Globalization*. Malden: Blackwell Publishing.
- Guldager, Jens. (2004). "Viden og handling: Overvejelser over praktikers kundskabsgrundlag." I Birthe Gamst, Therese Halskov og Brian Lentz (ed.) *På sporet af kundskabens veje i socialt arbejde*. København: Socialpolitisk forlag.
- Hannerz, Ulf. (2006). "Notes on the Global Ecumene". I Ina, Jonathan Xavier og Rosaldo, Renato (ed.). *Anthropology of Globalization*. Malden: Blackwell Publishing.
- Hondagneu-Sotelo, Pierrette. (2007). *Doméstica. Immigrant Workers Cleaning & Caring in the Shadow of Affluence*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Huberman, A.M. og M.B. Miles. (1998). "Data management and analysis methods". I N.K. Denzin og Y.S. Lincoln (ed.), *Collecting and interpreting qualitative materials*, s. 179-210. London: Thousands Oaks, SAGE Publications.

- Jones, Adele. (2008). "A Silent but Mighty River: The Costs of Women's Economic Migration. Comparative Perspectives Symposium: Gendered Migration". *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 33(4):761-769.
- Kvale, Steinar. (1996). "The interview situation". I *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*, s. 124-143. London: Thousand Oaks, SAGE Publications.
- Lorenz, Walter. (1996). *Socialt arbejde I ett föränderligt Europa*. London: Routledge.
- McMillan, James H. (2000). *Educational research: Fundamentals for the consumer (second edition)*. New York: Longman.
- Mill, John Stuart. (2003). *On Liberty*. Millis: Agora Publications.
- Mills, Mary Beth. (2003). "Gender and Inequality in the Global Labor Force." *Annual Review of Anthropology* 32:31-62.
- Nielsen, Jørgen S.. (2004). *Muslims in Western Europe*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Olwig, Karen Fog og Ninna Nyberg Sørensen. (2002). "Mobile livelihoods Making a living in the world". I Karen Fog Olwig og Ninna Nyberg Sørensen (ed.) *Work and migration*. London: Routledge.
- Ong, Aihwa. (2006). "The Pacific Shuttle: Family, Citizenship, and Capital circuits". I *Anthropology of Globalization*. Malden: Blackwell Publishing
- Punch, Keith. (1998). *Introduction to social research*. London: Thousands Oaks, SAGE Publications.
- Ramadan, Tariq. (2005). *Western Muslims and the future of Islam*. Oxford: Oxford University Press.
- Revstedt, Per. (2004). *Motivationsarbejde*. København: Hans Reitzel forlag.
- Rønn, Carsten. (2006). *Almen videnskabsteori for professionsuddannelserne: Iagttagelse, viden, teori, refleksion*. København: Alinea.
- Schmidt, Garbi. (2005). "The transnational *Umma* – Myth or reality? Examples from the western diasporas". I *The Muslim world (vol. 95)*.
- Shadid, Wasif og P. Sjoerd van Koningsveld. (1995). *Religious freedom and the position of Islam in Western Europe: Opportunities and obstacles in the acquisition of equal rights (with an extensive bibliography)*. Leuven: Peeters Publishers.
- Shadid, Wasif og P. Sjoerd van Koningsveld. (1996). "Politics and Islam in Western Europe: An introduction". I Shadid, WASIF og P. Sjoerd van Koningsveld (ed.) *Muslims in the margin: Political responses to the presence of Islam in Western Europe*, s. 1-14. Leuven: Peeters Publishers.
- Skaptadóttir, Unnur Dís. (1997). "Hnattræn og staðbundin menning". I Ulfar Hauksson (ed.) *Rannsóknir í Félagsvísindum II*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Skaptadóttir, Unnur Dís. (2004a). "Mobilities and Cultural Difference: Immigrants' Experiences in Iceland." I Valur Ingimundarson, Kristín Loftsdóttir og Irma Erlingsdóttir (ed.) *Topographies of Globalization*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Skaptadóttir, Unnur Dís. (2004b). "Fjölmennning á ferð og flugi". I Friðrik H. Jónsson (ed.), *Rannsóknir í félagsvísindum V*. Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Skytte, Marianne. (1999). *Etniske minoritetsfamilier og socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Wolcott, Harry F. (2001). *Writing up qualitative research (second edition)*. London: SAGE Publications.

Bilag 1:**Interviewguide**Multikultur

- Synes du at det er vigtigt for etniske minoritetsgrupper at være i kontakt med sin kulturelle baggrund?
- Hvordan oplever du den danske politik angående multikultur og folk med en anden etnisk baggrund?
- Kunne man lave særlige rammer for folk med en anden etnisk baggrund som kunne arbejde imod marginalisering af disse mennesker?
- Er der fare for at dansk kultur bliver ødelagt på grund af så mange forskellige kulturelle indflydelser?
- Skal man indhulle transnationalisme, eller er det bedre at folk giver slip på sin egen kultur når det flytter til et andet land?
- Hvordan kan transnationalisme være positiv, og hvordan kan han være negativ?
- Har du oplevet kulturelle konflikter? Hvis så, findes der så løsninger?
- Hvad synes du om ”assimilation” politik?

Kønsperspektiv

- Er der tit forskel på mandlige indvandrere og kvindelige?
- Oplever du forskel mellem ligestilling af indvandrere kvinder og danske kvinder? Hvis så, hvordan kan man arbejde med den situation?

Religion

- Kan religion spille en rolle ved sagsbehandling af folk med en anden etnisk baggrund?
- Oplever du religiøse konflikter, eller mærker du at brugeren oplever religiøse konflikter?
- Har du mærket racisme igennem dit arbejde?
- Tror du at folk der tilhører et andet trosamfund føler at de passer ind i det vestlige samfund?
- Tror du at religion kan være en forhindring for folk der flytter til Danmark?

Særlige rammer/Særlig indsats

- Er der behov for at tage særlig hensyn ved sagsbehandling af folk med en anden etnisk baggrund? Hvis så er, så hvilke?
- Er der behov for at lave særlige rammer for sagsbehandling af folk med en anden etnisk baggrund?
- Er det diskriminerende at lave særlige rammer?